

architraaf

professioneel
architectenmagazine

Maart 2021 - n° 210

Driemaandelijks tijdschrift – Toelating P801047 – Afgiftekantoor Antwerpen X – Dualiteit Houten uitbreiding voor natuursteenwoning – Canopée – Foto © Hélène Erpicum

Hands-free Dispenser

Sculptural and hard-wearing.
Hand-made sustainably in Denmark.

Explore the product on vola.com
RS11/3 Freestanding hands-free sanitiser spirit, foam
or fluid soap/sanitiser gel dispenser in brushed gold.

Follow us on instagram for more inspirational design
and architecture [@vola.denmark](https://www.instagram.com/vola.denmark)

VOLA STUDIO Tour & Taxis
Havenlaan 86C. B-1000 Brussels. Tel: 02 4659600. - info@vola.be

architraaf

professioneel architectenmagazine

Uitgever Maison des Architectes ASBL
r.treselj@architrave.be – www.architrave.be

In samenwerking
met de Waalse Architectenunie

Abonnementen en adreswijzigingen
Isabelle Dewarre – tel. +32 (0)4 383 62 46
ld@architrave.be

Hoofdredacteur Robert Treselj
r.treselj@architrave.be

Raad van bestuur Hubert Bijnens
Gaëtan Doquire – André Posel
André Schreuer – Robert Treselj

Redactiecomité redaction@architrave.be

Brussel Ludovic Borbath (AABW)
– Gérard Kaiser (UPA-BUA)

Vlaanderen Hubert Bijnens, Roel De Ridder

Wallonië Robert Louppe (AAPL) – Eric Lamblotte,
André Schreuer, Robert Treselj (SRAVE)

Grafische vormgeving en prepress
www.stereotype.be

Vertaling, redactie
BVBA Redactie Bureau Palindroom

Druk
Moderna Printing nv

Fotografie
Studio PDG

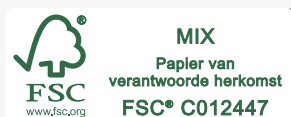
Advertenties
Isabelle Dewarre – tel. +32 (0)4 383 62 46
ld@architrave.be
Guy D'Hollander – tel. +32 (0)475 60 35 31
guy.dhollander@architraaf.be

Het tijdschrift wordt uitgegeven met een oplage
van 13 150 exemplaren (8 150 NL – 5 000 FR),
Levering per direct mail. Gratis, mag niet
verkoofd worden.

Elke integrale of gedeeltelijke reproductie of
verspreiding van in het tijdschrift *architraaf*
gepubliceerde pagina's of afbeeldingen die
plaatsvindt zonder schriftelijke toestemming
van de uitgever, in welke vorm dan ook, is
verboden en zal worden bestempeld als namaak.
Het tijdschrift *architraaf* is niet verantwoordelijk
voor de teksten, foto's en illustraties die werden
toegestuurd.

Het tijdschrift *architraaf* en het architraaf-logo
zijn gedeponeerde merken.

ISSN 2295-5828

Editoriaal

Video killed the radio star ...

Televisie zou radio elimineren, maar wat blijkt ...

Een architectuurmagazine uitgeven – meer dan ooit een nobele taak – is en blijft een dankbaar voorrecht. Niet zozeer omdat het ons toelaat een oordeel te vellen over de kwaliteit van de projecten die ons in de aanloop naar een nieuwe publicatie worden aangeboden, maar veeleer omdat het bijdraagt tot de promotie en de verdere ontwikkeling van de architectuur in ons land. Het is met grote nederigheid en dankbaarheid jegens al die getalenteerde architecten dat ons redactiecomité tijd en energie blijft investeren en vol overtuiging volhardt in de boosheid.

Zeggen dat het moeilijke tijden zijn om een architectuurmagazine uit te geven, is een understatement. Erger nog: het is een echt bloedbad deze dagen. Het ene prestigieuze tijdschrift na het andere houdt het voor bekeken. In plaats van ons te verkneukelen in de verdwijning van onze concurrenten, zijn wij bedroefd en bezorgd. Elk tijdschrift had zijn bestaansrecht en droeg op zijn eigen manier bij tot die ene essentiële taak: kwalitatieve architectuur promoten.

Los van het feit dat het bijzonder is om het enige magazine van architecten voor architecten te zijn, is *architraaf/architrave* nu in wezen het laatste overblijvende architectuurtijdschrift dat gratis wordt verstrekt aan alle Belgische architectenbureaus. Het beeld van de wanhopige ijsbeer, drijvend op zijn smeltende ijsschots, spookt door onze gedachten. Staan wij ook op het punt om uit te sterven?

Sommigen voorspellen dat papieren publicaties ten dode opgeschreven zijn en dat ze op korte of middellange termijn zullen verdwijnen. Hetzelfde gebeurde in de muziekindustrie, waar cd's de vinylplaten ontroonden. Maar wat blijkt? Intussen zijn cd's bijna integraal uit de rekken verdwenen, terwijl vinylplaten aan een comeback bezig zijn. Een decennium geleden had de dagbladpers in de Verenigde Staten het erg moeilijk. De laatste sacramenten werden al toegediend, maar sinds een tijdje is het tij plots gekeerd en nemen de oplagen weer toe.

De coronacrisis had eveneens onverwachte gevolgen, zoals een stijging van de abonnementenverkoop van nietetijdschriften. Magazines over tuinieren, decoratie en naaien verhoogden hun oplage met 25 tot 30%.

Anderzijds lijken veel collega's te denken dat de verdwijning van de papieren pers ten voordele van een volledig digitale media bijna een burgerlijke daad ten gunste van de planeet zou zijn, om redenen die gerelateerd zijn aan onze CO₂-footprint. Maar laten we onszelf niet voor de gek houden: één enkele e-mail stoot 19 gram CO₂ uit en twintig e-mails per dag komen, in termen van CO₂-uitstoot, jaarlijks overeen met circa 1500 afgelegde autokilometers. Al onze gegevens worden opgeslagen in datacenters die 24 uur per dag van energie worden voorzien – goed voor 10% van het globale energieverbruik. Als de cloud een land was, zou hij zich zonder probleem in de top 5 van grootste stroomverbruikers ter wereld nestelen.

Een tijdschrift doorbladeren is een krachtig en ontspannend tegengif tegen een hardnekkige beeldschermverslaving. Het blijft een waar genot, dat losstaat van koekjes en andere onverteerbare en invasieve zoetigheden ...

Onze toekomst als Belgische architectuuruitgever is onzeker en vol valkuilen, en toch willen we volhouden en erin blijven geloven. Wie anders zou dat aandurven?

Robert Treselj, architect en lid van het redactiecomité

Extra zijgeleider maakt Fixscreen Minimal geschikt voor elk type raam

Met de nieuwe 'Window Side'- of 'WS'-zijgeleider zal Renson in 2022 voor elk type raam een passende zijgeleider in het Fixscreen Minimal-assortiment hebben. Het is de bedoeling om niet langer per project op zoek te moeten gaan naar een oplossing op maat. Of een frontale (.WF) of zijdelingse montage (.WS) geschikter is, hangt af van het type raam. De.WF-geleiders zijn optimaal te combineren met zowel minimalistische als standaard raamkaders, terwijl de.WS-geleiders perfect matchen met slanke, 'steellook' ramen en moderne, smalle (schuif) raamkaders, al dan niet in combinatie met (schuif) horren en/of Invisivent-raamventilatieroosters.

Renson

www.renson.eu – tel. +32 (0)56 30 30 00

VOLA RS11: handenvrije dispenser

Wereldwijd worden bezoekers van kantoren, winkels, cafés en restaurants deze dagen verwelkomd met het vriendelijke verzoek om eerst de handen te ontsmetten. De nieuwe VOLA RS11 maakt het mogelijk om klanten in stijl te ontvangen. De dispenser gooit hoge ogen met zijn pure, elegante vormgeving en is beschikbaar voor vloeibare gel, schuimende zeep en alcohol spray. Muurmontage, tabletmontage of een vrijstaand model voor op de vloer: alles is mogelijk. Elke versie maakt gebruik van dezelfde praktische cilinder met een inhoud van 1 liter. Zoals bij alle VOLA-producten zijn de technische onderdelen verborgen om een tijdloos en verfijnd design te bekomen dat naadloos aansluit bij de omgeving.

Vola

nl.vola.com/on-design/new-vola-rs11

Rockvent: brandveilige isolatie voor geventileerde gevels

De Rockvent producten verenigen de uitstekende thermische, akoestische, brandveilige en circulaire eigenschappen van ROCKWOOL® rotswol en kunnen worden afgewerkt met een grote verscheidenheid aan esthetisch hoogwaardige gevelbekledingen zoals Rockpanel®. Dit biedt architecten alle vrijheid om hun creatieve en unieke ideeën te verwezenlijken. Met de onbrandbare Rockvent isolatieplaten anticipeert men reeds op de toekomstige wetswijziging inzake brandveiligheid bij hoogbouw. Bovendien zorgt Rockvent isolatie gedurende de hele levensduur van het gebouw voor optimale thermische prestaties. Daarnaast kan ze keer op keer gerecycleerd worden met behoud van de oorspronkelijke kwaliteit. Met Rockvent biedt ROCKWOOL® een langetermijnoplossing voor het brandveilig en circulair isoleren van geventileerde gevels.

ROCKWOOL Belgium nv

www.rockwool.com/be-fr
tel. +32. (0)2 715 68 05

Wienerberger-collectie Archipolis verwelkomt vier nieuwe, warme kleuren

Wienerberger breidt zijn Archipolis-collectie uit met nieuwe tinten: Byblos Grijs, Argos Grijs, Tilis Beige en Tornis Beige. Ordewoorden zijn warme huiselijkheid, een gevoel van rust en visuele ruimtelijkheid. Bijkomende troeven van de nieuwkomers zijn het Eco-brick formaat en de technische kwaliteitskenmerken van de Wienerberger-gevelstenen.

De Archipolis-gevelstenen zijn een droom voor ontwerpers. Dankzij de afgewogen balans tussen kleur, textuur en formaat kunnen ze de grenzen van de architectuur opzoeken. De engobe verleent de Archipolis een tactiele structuur die vraagt om aangeraakt te worden. Het rijke kleurenaanbod maakt de kracht van deze Wienerberger-collectie compleet. Het verleidelijke palet met varianten van geel, rood, bruin en grijs roepen sfeer en passie op.

Wienerberger nv

www.wienerberger.be/archipolis

we are
architrave

Raadpleeg de website
www.architraaf.be

Canopée

Dualiteit – Houten uitbreiding voor natuursteenwoning

p. 22-25

Foto © Hélène Epicum

Overzicht

03 Editoriaal

04 Nieuws

Te gast bij architraaf

10 guerrilla office architects

Architectuurprojecten

- 12 Hout in drieboud
- 18 Visueel ankerpunt met industriële look
- 22 Dualiteit – Houten uitbreiding voor natuursteenwoning
- 30 Educatief parcours – Kinderopvang georganiseerd rond hellend grondplan
- 38 Pegard Hôtel – Driesterrenverblijf in actieve fabriek
- 42 Wijndomein Valke Vleug – Sobere sensualiteit
- 48 Terug naar de essentie

Stedenbouw

- 35 Duurzame reconversie – Flexibiliteit, diversiteit en collectiviteit

Dossier

- 26 Emile-José Fettweis

Overheidsopdrachten

- 06 Nieuwe drempelbedragen voor Europese bekendmaking en de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking

Rubriek Hout

- 07 Nautile Sylvestre – Houten totem imponeert beursbezoekers

Rubriek Steen

- 15 Bouwen in het midden van de natuur

Rubriek Recht

- 33 De onafhankelijkheid van de architect

Harmony Doumont – Consultant inzake de beoordeling en toewijzing van overheidsopdrachten – h.doumont@dla3.be

Nieuwe drempelbedragen

voor Europese bekendmaking en de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking

Sinds 1 januari 2022, en voor de twee komende jaren (2022-2023), zijn er nieuwe drempelbedragen van toepassing voor Europese bekendmaking en de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking.

Het is belangrijk dat men zich bewust is van de gevolgen van deze wijziging voor andere regels, zoals de drempel voor verplichte opdeling in loten of de drempel voor het gebruik van de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking, die beide zijn verhoogd tot 140.000 euro exclusief btw.

A | Drempelbedragen voor Belgische en Europese bekendmaking¹:

	Werken		Leveringen en diensten	
	Tot 31/12/2021	Sinds 01/01/2022	Tot 31/12/2021	Sinds 01/01/2022
Belgische bekendmaking	< € 5.350.00 excl. btw	< € 5.382.000 excl. btw	< € 214.000 excl. btw (€ 139.000 indien federale AO)	< € 215.000 excl. btw (€ 140.000 indien federale AO)
Europese bekendmaking	Hoger	Hoger	Hoger	Hoger

Goed om weten²

Voor een opdracht **waarop de Europese drempels** van toepassing zijn en die in loten is verdeeld, kunnen – als de individuele raming voor één of meer loten minder dan 1.000.000 euro (werken) of 80.000 euro (leveringen en diensten) bedraagt **en** de opgetelde waarde minder dan 20% van de totale opdracht bedraagt – alleen deze loten vrijgesteld worden van de toepassing van de Europese bekendmaking.

B | Drempelbedragen voor aanbestedingsprocedures (klassieke sector):

Voorts moeten we opmerken dat de drempel voor opdrachten voor werken hetzelfde blijft voor de mededingingsprocedure met onderhandeling en de vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking: 750.000 euro, excl. btw.

	Werken		Leveringen en diensten	
	Tot 31/12/2021	Sinds 01/01/2022	Tot 31/12/2021	Sinds 01/01/2022
Openbare procedure	Geen drempel	Geen drempel	Geen drempel	Geen drempel
Niet-openbare procedure	Geen drempel	Geen drempel	Geen drempel	Geen drempel
Mededingingsprocedure met onderhandeling ³ (a)	Tot € 750.000 excl. btw	Tot € 750.000 excl. btw	Tot € 214.000 excl. btw (€ 144.000 indien federale AO)	Tot € 215.000 excl. btw (€ 140.000 indien federale AO)
Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking ⁴ (a)	Tot € 750.000 excl. btw	Tot € 750.000 excl. btw	Tot € 214.000 excl. btw	Tot € 215.000 excl. btw
Onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking ⁵ (b)	Tot € 139.000 excl. btw	Tot € 140.000 excl. btw	Tot € 139.000 excl. btw	Tot € 140.000 excl. btw

(a) Geraamde waarde – (b) Goed te keuren uitgave

Goed om weten⁶

Voor een opdracht (werken, leveringen of diensten) **waarop de Europese drempels niet** van toepassing zijn en die in loten is verdeeld, mogen – als de individuele raming voor een of meerdere loten minder dan 100.000 euro bedraagt **EN** hun opgetelde waarde minder dan 20% van de totale opdracht bedraagt – deze loten enkel via een onderhandelingsprocedure ZONDER voorafgaande bekendmaking gegund worden.

¹ Art. 11 van het KB van 18/04/2017

² Art. 12 van het KB van 18/04/2017

³ Art. 91 van het KB van 18/04/2017

⁴ Art. 41 van de wet van 17/06/2016

⁵ Art. 90 van het KB van 18/04/2017

⁶ Art. 90, §1, 3° van het KB van 18/04/2017

Meer informatie: Hout Info Bois – Houtpromotieorganisatie – Koningsstraat 163 – 1210 Brussel
tel. +32 (0) 2 219 27 43 – fax +32 (0) 2 219 51 39 – info@bois.be – www.houtinfo Bois.be

hout bois
info

Nautile Sylvestre

Houten totem imponeert beursbezoekers

ArtBuild Architectes en Saise Design (architecten) i.s.m. Ney & Partners WOW (studiebureau stabiliteit)
Realisatie in Bertrix (Foire de Libramont – Demo Forest)

Ter gelegenheid van de 85ste editie van de landbouwbeurs van Libramont werd het publiek ontvangen in een bijzonder paviljoen, de 'Nautile Sylvestre', dat is uitgegroeid tot het symbool van het tweejaarlijkse evenement 'Demo Forest', gewijd aan bosbouw. Het thema van deze editie – 'Wie bouwt onze steden in de toekomst?' – vormde een ideale aanleiding om het architecturale potentieel van de kruisbestuiving tussen de traditionele bosbouwsector en de digitale hulpmiddelen die in toenemende mate hun stempel drukken op hedendaagse bouwprojecten te verkennen.

Deze houten totem, het eerste structurele gebruik van koudgebogen CLT-panelen, werd gerealiseerd om een centrale plek te bekleden op het evenement en is bedoeld als een duidelijk en overtuigend bewijs dat houtbouw een deugdzam alternatief kan zijn voor traditionele bouwmethodes, zowel in termen van CO2-footprint als circulaire economie.

Geïnspireerd op de buitengewone structurele efficiëntie van de stam van de bananenboom is deze geprefabriceerde, cilindrisch ogende structuur samengesteld uit zestien CLT-panelen van 60 mm dik, in de vorm van twee in elkaar grijpende spiralen en verbonden door trappen.

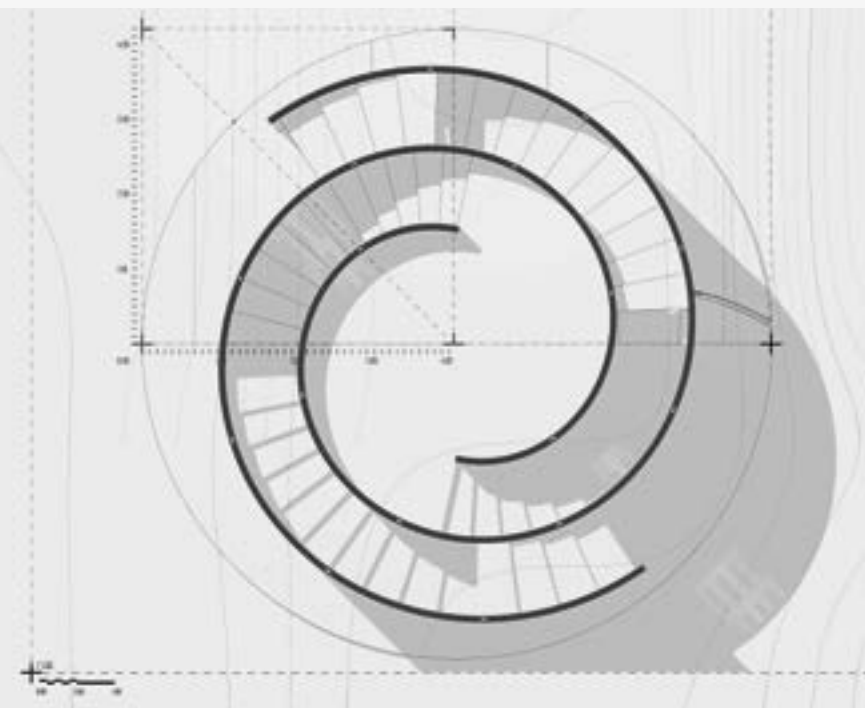

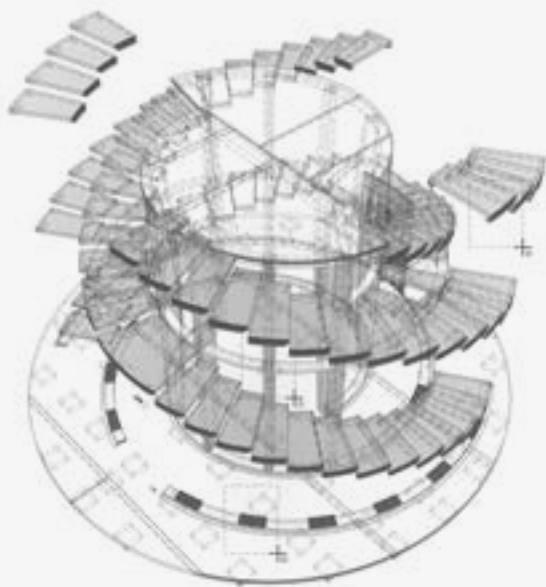
hout bois info

Het aanbrengen van parallelle inkepingen met de CNC-machine maakte het mogelijk om tijd en energie te besparen in vergelijking met traditionele plooiprocessen, maar ook om vlakke elementen met grote formaten te transporteren. Het plooiën werd vervolgens ter plaatse uitgevoerd door de leerlingen van Forem Wallonie Bois, en dat op amper vier dagen tijd.

De grootte van de inkepingen werd bepaald in functie van de draaicirkel, die naar het midden van het paviljoen toe steeds kleiner wordt, waardoor er een variabel patroon ontstond. Het verlies aan stijfheid van de panelen maakte het mogelijk om de daaruit resulterende verticale stroken te buigen, wat bovendien een algemene kromming van het paneel genereerde. De gebogen positie wordt enerzijds gehandhaafd door de treden die in de panelen zijn geschroefd en anderzijds door een metalen plaat aan de bovenkant en een ronde steunplaat aan de onderkant. Op die manier zijn alle panelen zelfdragend en konden ze onafhankelijk worden geprefabriceerd voordat ze op hun definitieve plaats werden geïnstalleerd.

Met een omvang van meer dan 8 meter en een hoogte van 5,6 meter werd dit paviljoen opgevat als een onderdeel van een bovenbouw die de aanwezigen vanop een uitkijksplatform een panoramisch zicht op het omringende bos biedt. Voor de organisatoren van de landbouwbeurs van Libramont is de 'Nautille Sylvestre' vooral interessant omdat hij gedemonteerd, vervoerd en elders weer in elkaar kan worden gezet voor andere sectorevenementen.

hout
info bois

ArtBuild Architectes

58, rue du Faubourg Poissonnière – Parijs (Frankrijk)
tel. +33 (0)1 45 58 17 30
www.artbuild.com

Saïse design

14 rue Charles-V – F-75004 Parijs (Frankrijk)
tel. +33 (0)6 50 22 75 19
<http://saïse.fr>

Ney + Partners / WOW

rue de la Montagne 2 – 5000 Namen
tel. +32 (0)81 41 48 99
wow.timber-engineering.partners

Projectmedewerkers

Voor ArtBuild Architectes: Steven Ware en Kevin Guidoux
Voor Saïse Design: Sacha Bitoun en Louise Deguine
Voor Ney & Partners WOW: Benoît Hargot en Laurane Néron

Bouwheer

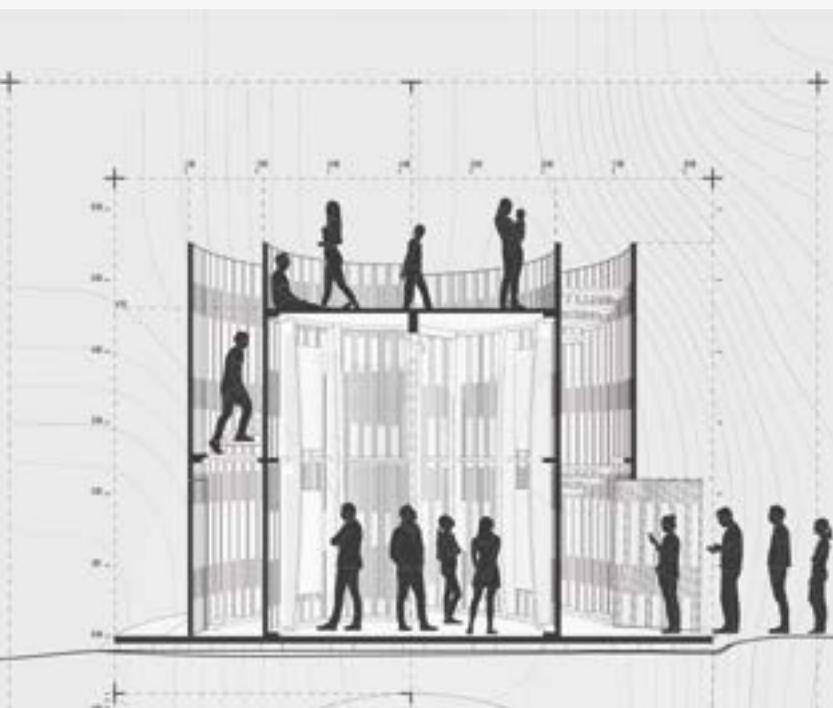
Foire de Libramont – Demo Forest

Aannemers

Laminated Timber Solutions
Forem Wallonie Bois
Piveteau Bois (CLT-panelen)

Foto's

© Jean-Pierre Ruelle

guerrilla office architects

Penitentiesstraat 44 – 3000 Leuven
Gemeentestraat 37 – 3010 Kessel-Lo
tél. +32 (0)16 490 960 – ontwerp@g-o-a.be – www.g-o-a.be

guerrilla office architects is een kleinschalig architectenbureau dat in 2002 werd opgericht in Leuven. “We ontwerpen op alle schalen – van masterplan tot meubilair – maar zijn gespecialiseerd in stedelijk wonen”, klinkt het. “Aan de hand van kleine transformaties trachten we te revolteren tegen klassieke oplossingen voor architecturale problematieken. Dit verklaart meteen de naam van het bureau: guerrillatechnieken toepassen op architectuur. Stedenbouwkundige regels definiëren een speelveld dat maximaal gestretcht wordt om zo aangenaam mogelijke plekken te creëren, aangepast aan specifieke noden, maar toch met een grote flexibiliteit naar de toekomst toe.”

Licht en transparantie zijn belangrijke thema's in het werk van guerrilla office architects. Dat resulteert onder meer in horizontale en verticale relaties met de buitenruimte, groen dat evolueert op het ritme van de natuur, bijzondere relaties binnen in een gebouw en tussen bestaande en

nieuwe constructies ... En misschien nog interessanter: de gradiënten ertussen, die maken dat de uitwerking van die relaties flexibel zijn.

Dit alles sluit ook aan bij de visie op 'open wonen': openstaan voor de straat en de ruimtelijke context. De woonbeleving komt niet alleen tot uiting in de eigen woning, maar wordt ook mee bepaald door een fijne straat en de bredere omgeving. “Vandaar dat onze projecten ook een positieve bijdrage moeten leveren aan het publieke domein en aanleidingen tot ontmoeting moeten promoten. Op die manier lezen we onze eigen architectuur als fundamenteel sociaal. Je zal nooit een project van ons vinden dat zich als een bunker van de omgeving afsluit. Er is altijd sprake van contacten, zichten, rustplekken ... Zelfs in een moeilijke omgeving zoals een steenweg met druk verkeer.”

Flexibiliteit vormt de rode draad in alle ontwerpen van guerrilla office architects. “We zijn soms rusteloos en verwachten van onze projecten dat ze daar ook mee kunnen omgaan. Het zijn geen cleane, gestylede ruimtes waar je niets meer aan mag veranderen. Integendeel: de woningen zijn vaak aanpasbaar in functie van veranderingen in gezinssituaties. Ruimtes worden dikwijls 'en cours de route' ingedeeld of opnieuw vrijgemaakt met behulp van meubels, schuifdeuren of lichte wanden.”

Voortbordurend op de relatie binnen-buiten, is de allerbelangrijkste component tegenwoordig 'natuur'. “Groen is een essentiële schakel die een doorgedreven symbiose aangaat met de architectuur. Het ene kan niet zonder het andere of zou betekenisloos worden. Ook met het oog op

1

5

de klimaatopwarming blijft groen een element dat al te vaak achteraf wordt toegevoegd als decoratie, terwijl het eigenlijk de kern van het wonen moet zijn. Hoe maak je van een stadswoning anders een fijne plek? In onze visie is groen overal aanwezig, inclusief een maximale inzet van bomen in alle maten, kleuren en bladconstellaties. We dragen deze open en groene manier van wonen ook uit naar

onze klanten en trachten hen mee te nemen in een boeiend verhaal, wat finaal een fantastisch huis oplevert.”

- ❶ **Soll**
nieuwbouwwoning
- ❷ ❸ **Battlefield**
nieuwbouwwoning
- ❹ **Bamboo House**
verbouwing woning
- ❺ **Goa HQ**
nieuwbouwwoning

Hout in drievoud

guerrilla office architects
Realisatie in Leuven

Een nieuwe vrijhaven voor kunst, muziek en wonen onder één dak, face-à-face met de Kruidtuin in Leuven. Dat is woning 'wood face' in een notendop. Dankzij het uitgekiende architecturale ontwerp profiteert dit ultrasnelle rijhuis van een unieke lichtinval, een groot ruimtegevoel en een markante gevelafwerking.

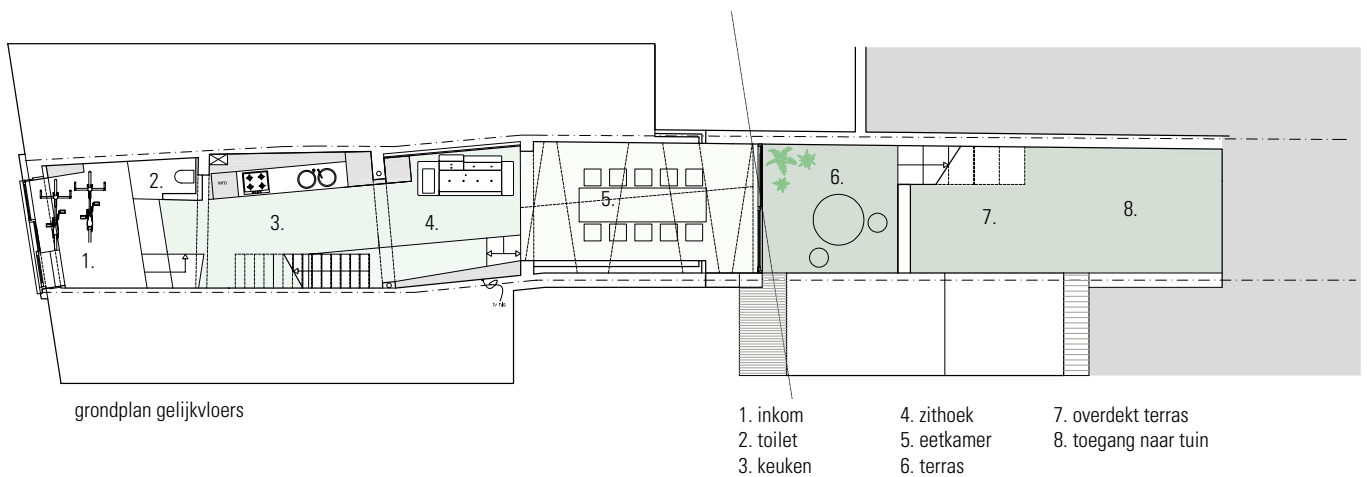

"Onze projecten starten altijd met de klant. In dit geval kregen we de directe vraag van een bejaard koppel dat nog één keer een woonst wilde verbouwen. Ze verhuisden van het platteland naar de stad, naar een compacte rijwoning van nauwelijks 3,5 meter breed, recht tegenover de historische Kruidtuin. 'Ons laatste huis', noemden ze het", aldus guerrilla office architects.

De architecten ontwierpen een opengesneden gelijkvloers dat een diagonale link legt tussen de Kruidtuin en de stadstuin, die een verdieping hoger ligt. De niveauverschillen worden gradueel weggewerkt door ze te spreiden over de woning: een kleine hellingbaan aan de deur, twee treden naar de zithoek/keuken en een catwalk naar de eetkamer en de bovenverdieping. Alle dwarse muren zijn verwijderd, zodat er één open, transparante ruimte ontstond.

Achteraan plooit het nieuwe dak asymmetrisch omhoog – als een omgekeerde houten boot – om een maximale relatie aan te gaan met de tuin. Een westelijk georiënteerde lichtkoepel zorgt zelfs in de winter voor zon in huis. Vooraan kreeg de woning een nieuwe gevel, als overbuur van de historische Kruidtuin én buur van het inventaris pand van Joris Helleputte. Drie nieuwe raampartijen vormen een bijzondere eenheid. Een groot gelijkvloers raam – inclusief de voordeur met groen glas – garandeert een sterke band met de straat. Op de verdieping kraagt een 'oograam'/'leesvenster' uit richting de grote bomen van de Kruidtuin. Tot slot is er het 'Vermeervenster': hoog in de ruimte boven zichthoogte projecteert een klein raampje strijklicht op de muur (zoals in de schilderijen van Vermeer). Desgewenst kan het met een luikje worden afgesloten.

De gevelafwerking is opgevat als een spiegeling van de Kruidtuin. Er zijn drie houtsoorten toegepast die op termijn allemaal grijs/zwart worden: vergrijsd gerecupereerd Barnwood, gladde paddock en gebrand Japans hout. Na verloop van tijd zal de gevel volledig 'blenden' qua kleur en zal hij ook naadloos aansluiten bij de stammen van de Kruidtuin. Wat overblijft, zijn drie texturen: gegroefd hout (tot 5 à 8 mm diep), glad hout en geblokt hout (restant van het branden).

guerrilla office architects

Penitentiesstraat 44 – 3000 Leuven
Gemeentestraat 37 – 3010 Kessel-Lo
tel. +32 (0)16 490 960
www.g-o-a.be

Projectmedewerkers

Geert De Neuter en Joris Cauwenbergh

Bouwheer

Privé

Aannemers

Van Houdt (ruwbouw)
Janssens (buitenschrijnwerk)
Domin Heylen (gevel en daken)

Foto's

© Steven Massart

Bouwen in het midden van de natuur

We hebben in deze rubriek al vaak gewezen op de gunstige milieukwaliteiten van regionale natuursteen. Binnenkort zullen deze troeven maximaal worden uitgespeeld in het kader van een uitzonderlijk project, dat dit voorjaar zal worden uitgevoerd en dat zeker wat extra toelichting verdient.

© Brussels Cooperation

Alles draait om een prachtig stuk land aan de rand van het water, langs een zijrivier van de Amblève. Op de achtergrond bevindt zich een beboste heuvel vol rotsen, zelfs in die mate dat natuursteen de spreekwoordelijke ruggengraat is van de streek en zijn dromerige landschappen, en het materiaal bij uitstek waarmee het plaatselijke bouwpatrimonium is gerealiseerd. De vonk sloeg over tijdens een vruchtbare ontmoeting tussen een opdrachtgever met een sterk engagement voor duurzaam bouwen en een ontwerper die zich liet inspireren door deze bijzondere uitdaging. Het was BC (voluit Brussels Cooperation) dat het architecturale plaatje voor zijn rekening nam. BC is een bureau met meerdere welomlijnde specialisaties, waarbij het architecturale luik (voor de projecten), het materiaal luik (voor de productie van bouwmaterialen, hoofdzakelijk uit ruwe aarde) en het studieluik (dat zowel communicatie als vorming omvat, gevoed door opleidingen, maar ook door R&D op het vlak van duurzame architectuur en haar afgeleiden) harmonieus naast elkaar bestaan. In de afgelopen tien jaar voerde BC verschillende projecten uit in België, diverse andere Europese landen en Afrika. Het leitmotiv van het bureau is duidelijk: bioregionalisme, circulariteit, lowtech en de wil om het bouwproces volledig te doorgronden.

Voor dit langgerekte vakantiehuis is een zeer origineel silhouet ontworpen: een rustige horizontaliteit met drie verticale torens die de lange houten structuren onderbreken met hun bezwerende, massieve kracht. Deze staande schildwachten zullen worden opgetrokken in natuursteen (zandsteen om precies te zijn). De Ardennen zijn nu eenmaal het territorium van kiezelhoudende rotsen – bestand tegen te gladde afwerkingen, ruw zoals

het klimaat. De dikke draagmuren zullen worden gerealiseerd met robuuste breukstenen, die zorgvuldig op elkaar worden gestapeld om ervoor te zorgen dat de structuur sterk genoeg is om het gebouw te dragen. Versterkte hoeken, doorlopende elementen ...: alles is geïnspireerd op de tijdloze bouwkunst in deze streek met een traditie van meer dan duizend jaar inzake massief metselwerk. Om deze hoge muren op te trekken conform een ietwat vergeten expertise, zijn buitengewone vaklui nodig. Deze zijn gevonden in de persoon van Nicolas Cloos en zijn bedrijf AdVitampierre, waarvan de activiteiten eveneens veelzijdig zijn, maar desondanks volledig rond het concept van ecologische verantwoordelijkheid draaien. Hoewel hij gespecialiseerd is in natuursteenbewerking, staat de aannemer ook open voor andere materialen zoals ruwe aarde, producten van biologische oorsprong, pleisters en witkalk en ecologische

© Brussels Cooperation

© Brussels Cooperation

isolatie, die het midden houden tussen respect voor een lange traditie en de nodige innovatie.

Zodra het opnieuw lente is, nadat de bestaande gebouwen (die geen uitgesproken esthetische kwaliteiten hebben) zijn ontmanteld en de materialen zijn hergebruikt als fundering voor de nieuwe structuren, zullen de werkzaamheden starten met de gelijktijdige realisatie van de drie paviljoenen, met metselwerk dat is versterkt met een klassieke mortel, zonder cement. Dit laatste zal lange droogperiodes van de breukstenen mogelijk maken, die al vroeg vermengd worden met houten structuren, zodat de puzzelstukjes zonder haast op hun plaats kunnen vallen door een natuurlijk evenwicht te vinden. De dikke dragende schil zal worden aangevuld met scheidingsmuren, eveneens volledig in natuursteen. Gewelven in breuksteen vormen de spreekwoordelijke kers op de taart, samen met de massieve trappen, die tegelijk met het metselwerk zullen worden gerealiseerd. En last but not least zal het dak bedekt worden met dunne, maar robuuste zandsteenplaten – een beetje naar het beeld van leisteendaken – om het geheel een solide basis te geven, bestand te maken tegen weer en wind en tegelijkertijd te laten opgaan in het landschap van de aangrenzende heuvel.

Deze rij zandsteentorens zal worden ingekapseld in een grote houten structuur, die volledig op hoge palen zal rusten (die op hun beurt op drainerende funderingen rusten). De tussenliggende vloeren zullen de leefruimtes herbergen, terwijl de gesloten ruimtes van de paviljoenen zijn voorbehouden voor

de intiemere vertrekken, het sanitair en de technieken. Deze combinatie van introverte en extraverte volumes zal resulteren in een riant beglaasd geheel, dat ondersteund wordt door zijn schijnbaar lichte structuur en dat zich openstelt voor de natuurlijke omgeving om ten volle te kunnen profiteren van het uitzonderlijke landschap. Door zijn langgerekte karakter – evenwijdig aan de krachtlijnen van het landschap en de grenzen van het bos – profileert het gebouw zich als een tijdloos baken, visueel verankerd aan de rivier en tegelijkertijd bijna onzichtbaar ingebed in de gulle omringende natuur.

Voor de uitvoering van dit project, dat geïnspireerd is op de oude regionale bouwgewoontes, maar vernieuwend is in zijn streven om deze enigszins vergeten tradities weer tot leven te wekken, heeft BC architects een beroep gedaan op BAS (stabiliteit) en EA+ Robuust (engineering), terwijl het bureau LAMA landscape verantwoordelijk is voor de landschapsarchitectuur, inclusief de renaturatie van de kunstmatige zones. De vele natuursteenproducten zullen worden aangevoerd vanuit een bekende zandsteengroeve in de Ourthevallei (Bois d'Ant-hisnes), waarvan de eeuwenoude knowhow zal zorgen voor de productie van objecten in allerlei vormen en maten, meer of minder bewerkt – waaraan op zeer verantwoorde wijze de breukstenen zullen worden toegevoegd die afkomstig zijn van de afbraak van de bestaande structuren – in functie van een gezond en spaarzaam beheer van niet-hernieuwbare natuurlijke hulpbronnen. Als we daar de thermische, energetische en andere aspecten aan toevoegen, kunnen we concluderen dat dit een zeer belangrijke referentie is voor de regionale ecobouw. Tegen 2024 zou dit vooruitstrevende project klaar moeten zijn.

Op die manier wordt de plaatselijke natuursteen optimaal benut en wordt hij, dankzij dit hedendaags architecturaal meesterschap, een stukje identiteit voor toekomstige generaties. Vanaf het begin van het project heeft BC niet alleen voor duurzame lokale materialen gekozen. Door alle mogelijkheden en uitvoeringstechnieken tot in de puntjes te leren beheersen, wilde het alle betrokkenen ook een ecologisch geweten schoppen. Een prachtig voornemen!

© Brussels Cooperation

GREAT MATERIALS FOR BIG IDEAS

Unilin Panels is jouw onestopshop voor innovatief en decoratief plaatmateriaal. Kies uit ons brede gamma designs in HPL, gemelamineerde panelen en bijpassende kantenbanden, of ga voor decoratief MDF om je ontwerp op te schalen.

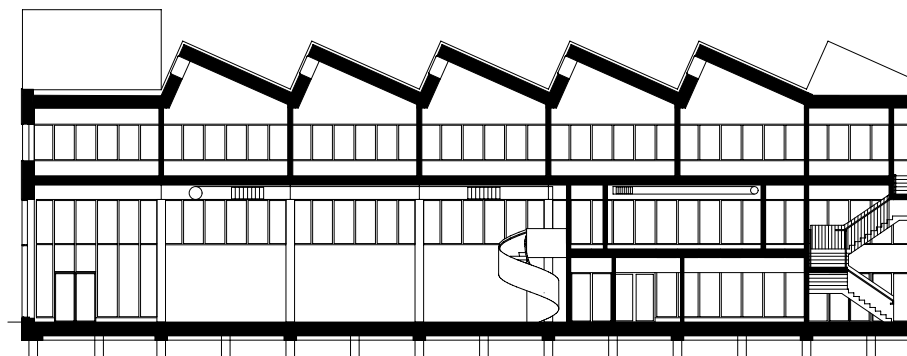

**Ontdek onze
nieuwe collectie**

 UNILIN
unilinpanels.com

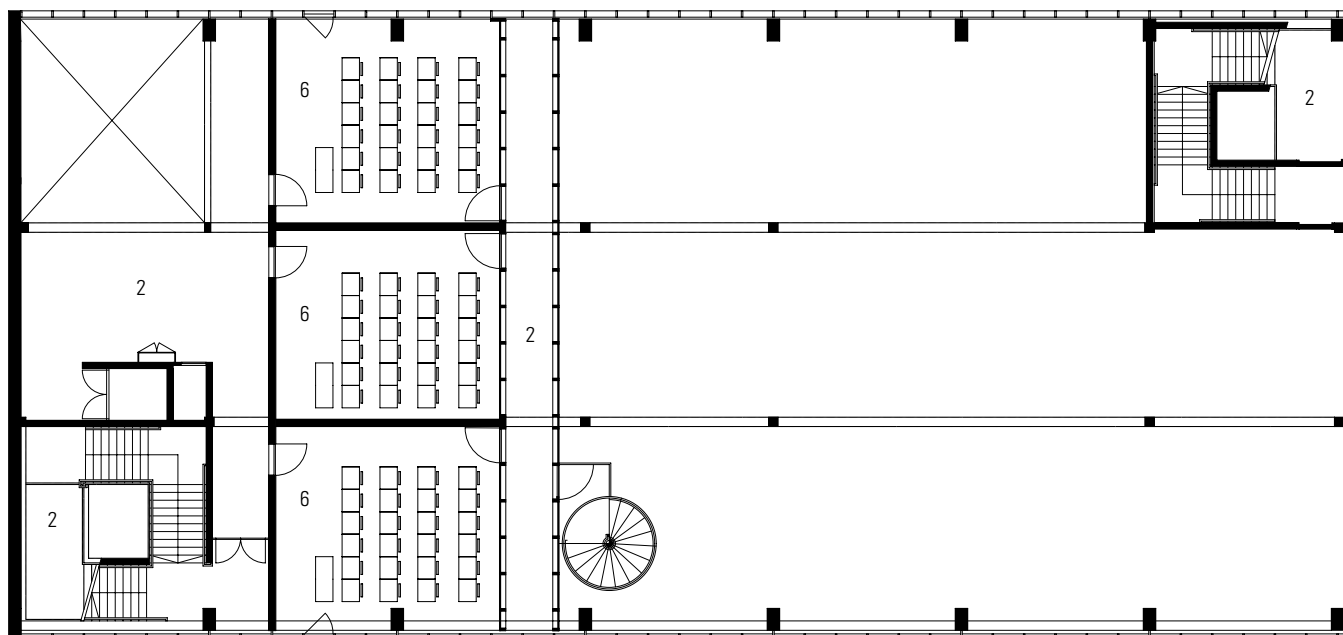
Visueel ankerpunt met industriële look

LAVA Architecten
Realisatie in Mechelen

Het PTS staat bij veel Mechelaars nog altijd bekend als 'de tuinbouwschool', maar dat is een vlag die de lading al lang niet meer dekt. Ze is de voorbije jaren immers uitgegroeid tot een volwaardige STEM-school die haar onderwijsaanbod ent op drie pijlers: tuinbouw, techniek en wetenschappen. In 2013 werd een masterplan opgesteld om deze evolutie verder vorm te geven. De eerste exponent hiervan is een strakke nieuwbouw met STEM-klassen voor de opleidingen technologische wetenschappen en elektriciteit.

Niveau +1

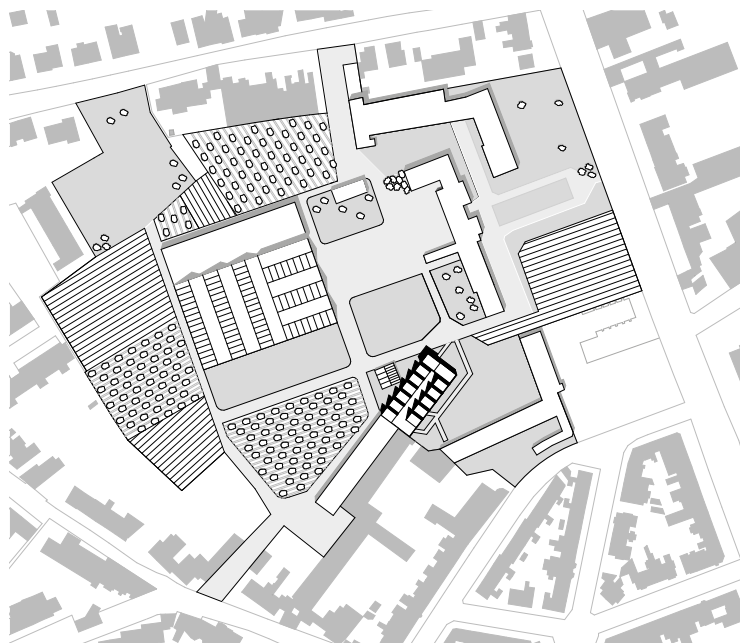
2. circulatie
6. leslokaal mechanica

Het nieuwe schoolgebouw van PTS Mechelen is geen door-deweeks onderwijsvolume. Het is opgevat als een visueel ankerpunt langs de Antwerpsesteenweg en gaat een respectvolle relatie aan met het gerestaureerde, beschermde schoolgebouw uit 1934, naar een ontwerp van architect J. Lauwers. De nieuwbouw heeft een strakke, industriële look dankzij de gevelbekleding in lichtgrijze zink- aluminium-cassettes (Limeparts Aluzinc), grote glaspartijen met geanodiseerd aluminium buitenschrijnwerk (Sprangers en Schüco) en sheddaken. Andere blikvangers op materiaalvlak zijn de betonstructuur (die in het zicht gelaten is), het binnenschrijnwerk in larikshout, akoestische betonblokken met gerecycleerde katoenvulling (Soundblox met Métisse-isolatie), akoestische spuitpleister (Icoustic Thermocon), geperforeerde steeldeck, polybetonvloeren, wandtegels van 10 x 20 cm (Ceramica Vogue, Interni) en HPL-plinten en -venstertabletten (Polyrey Monochrom HPL).

Een belangrijk uitgangspunt tijdens de ontwerpfase was de ambitie om een flexibel, compact en rationeel schoolgebouw te realiseren dat futureproof is. De structuur staat op een grid van 6 x 6 meter. De klasruimtes zijn opgevat als multifunctionele en inwisselbare leslokalen: twee lokalen kunnen gebundeld worden tot één grotere klas. Dankzij het structurele grid kunnen de klassen in beide richtingen georiënteerd worden. Ze lenen zich zowel tot kennisoverdracht als praktijksessies voor diverse wetenschappelijke studierichtingen – onder meer door hun onderlinge koppeling en transparante doorzichten – en blinken uit door hun prima akoestiek, CO₂-gestuurde ventilatie en digitale borden met touchscreen.

In het grote atelier op het gelijkvloers is een kolomvrije zone voorzien, zodat er een grote flexibele ruimte ontstond

die veel weg heeft van een echte werkvloer. De structuur is zo geconcepieerd dat er in de toekomst inbreiding binnen de school mogelijk is. In het atelier kan immers een vloer toegevoegd worden ter hoogte van de eerste verdieping, zodat er in de toekomst extra lokalen kunnen worden ingericht.

Implanting

LAVA Architecten

Parijsstraat 74 – 3000 Leuven
tel. +32 (0)16 23 01 41
www.lava-architecten.be

Projectmedewerkers

Anne-Valerie de Mœulenaere, Dien De Greve, Kristof Vervoort, Lisa De Vos, Mattias Staelens, Miet Vanheeswijck, Noémie Regula, Pieter Meuwissen, Sander Van Duppen, Stefanie Weckx, Thomas Delauré, Tomas Liekens

Bouwheer

Provincie Antwerpen

Hoofdaannemer

Brebuild

Foto's

© Tim Van de Velde

FIXSCREEN® MINIMAL

**Minimal design,
maximum opportunities!**

- ✓ Perfect in lijn met minimalistische ramen zowel voor nieuwbouw als renovatie
- ✓ Minimale kastgrootte en een breed gamma aan zijgeleiders (20 mm) voor esthetische integratie in de gevel
- ✓ Windgarantie tot 130 km/u
- ✓ Afmetingen tot 27,8 m²

www.renson.eu

VENTILATION | SUNPROTECTION | OUTDOOR

 RENSON®
Creating healthy spaces

Dualiteit

Houten uitbreiding voor natuursteenwoning

Canopée

Realisatie in Esneux

Deze uitbreiding aan het eind van een rij van twee kleine huizen vlak bij de beschermde site van de Gombe-groeven vloeide voort uit het oneffen reliëf. De geanimeerde volumetrie, hoog en laag op het kalksteenmassief, biedt de bewoners panoramische uitzichten en ruimtes die baden in het licht. Dit adelaarsnest is een royale cocon die een rustgevend thuisgevoel creëert.

Dankzij zijn inplanting en minerale karakter integreert dit project zich op natuurlijke wijze in het gebouwde weefsel. Het creëert een verbinding tussen twee stenen huizen en de hogergelegen buurwoning.

In 2011, toen de woning werd aangekocht, had ze een bruikbare oppervlakte van 80 m². De ruimtes waren te klein om optimaal te kunnen profiteren van de omgeving en de tuin. De belangrijkste ingang bevond zich ter hoogte van de keuken aan de straatkant. De tuin, die gelegen was op het niveau van de slaapkamer, was alleen toegankelijk via de badkamer of de parking. Van een washok, een berging of een dressing was geen sprake.

Ondanks deze nadelen was het architecturale potentieel behoorlijk groot. Het doel van de renovatie was om het huis te vergroten, zodat er vier personen in konden wonen, maar ook om de woning volledig te transformeren. Zo kon de tuin eindelijk naar behoren gebruikt worden en kon het geheel afgescheiden worden van de straat.

Alle leefruimtes zijn naar het tuinniveau verplaatst, zodat op het gelijkvloers enkel de inkom, een bureau en een was-hok overblijven. De kinderslaapkamers bevinden zich op de eerste verdieping van de uitbreiding en in het bestaande gedeelte is een ouderlijke suite ingericht. De circulatie is herzien om het contact met de buitenwereld en de toegang tot de omgeving te bevorderen.

Aanvankelijk bestond het huis uit twee volumes: een hoofdvolume in plaatselijke natuursteen en een hoger volume in betonsteen. De eerste prioriteit was om een project te ontwerpen dat de bebouwde omgeving zo veel mogelijk respecteert. Aangezien het beoogde programma een grotere oppervlakte vergde, moest er een concept bedacht worden dat het mogelijk zou maken om het kleine bestaande huis te integreren in het nieuwe geheel.

Het idee was om een volumetrie te realiseren die zijn essentie vond in de complexe vormen van de site. Om het bestaande huis te behouden, werd het baksteengedeelte

van de oude schuur afgebroken om plaats te maken voor de uitbreiding. Op die manier werd de natuursteenmuur het uitgangspunt van de architecturale compositie en werd het belang ervan extra in de verf gezet. De voorgevel van de uitbreiding is lichtjes teruggetrokken ten opzichte van het volume in natuursteen en blijft dus ondergeschikt.

Er is geopteerd voor hout om een duidelijke dualiteit te creëren met het minerale karakter van het terrein. De grote raampartijen van de uitbreiding zoeken westelijk daglicht op en bieden een adembenemend uitzicht op de bossen van Anthistesnes.

Canopée

rue de l'Entente 2A – 4140 Sprimont
tel. +32 (0)4 380 41 35
www.canopee.archi

Projectarchitect

Evelyne Lilet

Bouwheer

Privé

Hoofdaannemer

Pierre Demarche

Foto's

© Hélène Erpicum

Emile-José Fettweis

Als eerbetoon aan de Vervierse architect Emile-José Fettweis, die op 29 juni 2021 overleed, heeft de redactie unaniem beslist om enkele pagina's van dit magazine aan hem te wijden. Het oeuvre van Fettweis getuigt van een sterk engagement en temperament, maar bovenal van een bijzondere gevoeligheid en aandacht voor het menselijke aspect. Er was ook weleens sprake van een spirituele dimensie, als de gelegenheid zich ertoe leende. Dit alles resulteerde in realisaties die telkens belangrijke oplossingen opleverden, aangepast aan de bestaande context.

Velen hebben teksten geschreven om zijn architecturale loopbaan te duiden, zijn verwezenlijkingen in de verf te zetten en ons te vertellen wie hij was, maar wij kozen voor drie teksten die door Emile-José Fettweis zelf zijn geschreven. Een ideale manier om hem een laatste keer aan het woord te laten ... Leerlingen die hem kenden, zullen de leraar in Fettweis waarschijnlijk herkennen. Zijn architectuur weerspiegelt zijn lef en overtuigingskracht, maar ook zijn grote gevoeligheid ...

- Een toespraak, gehouden bij de opening van Archidoc #4 in oktober 2019, die een overzicht geeft van zijn carrière, met alles wat Fettweis daar zelf van heeft onthouden.
- Een tekst die hij schreef voor het tijdschrift *architraaf* in 2001, als oproep aan collega-architecten om kunst een plaats te durven geven in de architecturale compositie.
- De presentatie van het Huis Sint-Catharina van Siena in Astenet (Lontzen), geschreven in 1984. Ongetwijfeld minder bekend, maar daarom geen minder belangrijk wapenfeit van E.J. Fettweis.

OVER HET BELANG VAN CREATIVITEIT

Ik was al van jongs af aan geïnteresseerd in tekenen en kleur. Mijn vader Emile was textielverver, met zijn kamgarenfabriek in onze thuisbasis Verviers. Mijn familie aan vaderskant is afkomstig uit de streek van Montjoie, waar mijn voorvader reeds een wolverterij had. Mijn grootvader van moederskant, Charles Thirion, was een van de grote architecten van Verviers, maar ik heb hem nooit gekend. De broer van mijn moeder was ook architect. Gedurende mijn jeugd, die ik onder meer bij de scouts doorbracht, was tekenen al erg aanwezig in mijn leven. Ik heb ook mime en theater gedaan, maar ook veel decors, met name bij de Compagnons de Saint-Lambert in Luik.

In 1945 begon ik architectuur te studeren in Saint-Luc Liège in Luik. Het zat waarschijnlijk in mijn genen. Het was een prachtige tijd, want na de oorlogsjaren heerste er opnieuw een algemene 'joie de vivre'. Ik ben afgestudeerd in 1952. Na een stage bij mijn neef Robert Schuiten in Brussel keerde ik terug naar mijn geboortestad om samen met Henri Stenne ons architectenbureau Groupe A op te richten. Ik waakte over de creativiteit in ons ontwerpatelier. Ruimte en plaats waren een constante in mijn bestaan.

Naast mijn eerste realisaties, die me de Prijs Van de Ven opleverden, stortte ik me op fresco's in gekleurd beton, glas-in-loodramen van de Val Saint Lambert en polychromie.

Los van het architecturale schetswerk ben ik erg geïnteresseerd in schildertechnieken. Tijdens mijn talrijke reizen over de hele wereld vormden notitieboekjes en schetsen een waardevol aandenken aan de magnifieke plekken en prachtige natuur die ik ontdekte en die vandaag nog steeds zeer aanwezig zijn in de manier waarop ik me uitdruk. Ik bewaar nog steeds enkele notitieboekjes uit 1948 – en ook heel wat recentere exemplaren, uiteraard.

Rond 1964 richtte ik mijn eigen architectenbureau op. Toen maakte ik in mijn vrije tijd een paar olieverfschilderijen met een vriend, met name Gilbert Baibai. Nadien hebben mijn beroep als architect en architectuuronderwijzer me weggeleid van de schilderkunst. Toch is tekenen een belangrijk onderdeel van mijn vele activiteiten gebleven. In Saint-Luc had ik het grote geluk André Blank te ontmoeten, een schilder uit Raeren en een goede vriend aan wie ik veel te danken heb.

Samen met hem heb ik talrijke ontmoetingen en prachtige tentoonstellingen georganiseerd in de befaamde burcht van Raeren, in Verviers voor les Amis des Musées, in het Musée Georges in Luik en in de abdij van Stavelot. In mijn schilderkunst schuilt altijd een deel reflectie dat een spoor van zijn creativiteit bewaart, maar ook de kunst van het waarnemen en gevoelig kleurgebruik

Omstreeks 2015 vroeg mijn zoon Benoit, een wijnmaker in de buurt van Pézenas in het zuiden van Frankrijk, mij om zijn gîtes onder handen te nemen. Zo kon ik opnieuw met kleur bezig zijn. Sindsdien heb ik veel acrylschilderijen op doek gemaakt en een paar tentoonstellingen met abstracte schilderkunst georganiseerd.

Architectuur is voor mij altijd een constante gebleven sinds 1952. En dat is het nog steeds. Ook schilderen en schetsen blijven passies die me verrijken. Tekenen is gedurende mijn hele carrière een drijvende kracht geweest. Het heeft me ertoe aangezet om, na 1945, architectuur te gaan studeren.

Ontmoetingen met bevriende schilders deden me met een andere blik naar architectuur kijken. Voor les Amis des Musées in Verviers heb ik talrijke tentoonstellingen van hedendaagse kunst op poten gezet. Ik heb veel te danken aan de vele waardevolle ontmoetingen die mijn lange loopbaan als architect hebben gekenmerkt, maar ook aan de andere activiteiten rond het schilderen en mijn andere passies: de bergen en het reizen.

Mijn stage in 1952, de activiteiten in mijn architectenbureau, mijn werk als architectuuronderwijzer in Saint-Luc Liège gedurende meer dan 25 jaar, mijn vruchtbare contacten met collega's en studenten ...: tijdens al deze momenten was het potlood zeer aanwezig en doorslaggevend.

Ik zetelde ook in verschillende commissies en architectenverenigingen: Koning Boudewijnstichting, de Heilige Kunst in het bisdom Luik de Gewestelijke Commissie voor Ruimtelijke Ordening in Namen gedurende vijftien jaar en natuurlijk de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen in Luik, eveneens gedurende vijftien jaar. En het CCAT van Verviers, niet te vergeten.

Daarnaast zijn er de GERU en natuurlijk de GAR, met verschillende meerjarige onderzoeken en stedelijke morfologie die een mooie en grote plaats innam.

Kortom: ik kende een prachtige loopbaan als architect, stedenbouwkundige, architectuurprofessor en onderzoeker, met rijke ontmoetingen in alle vergaderingen, plaatsbezoeken en diverse contacten. Dit alles laat je niet onverschillig.

Tot slot zou ik – als eerbetoon aan Emilie Hugo, die ik via deze weg wil bedanken – de conclusie van de tekst die ik in 2000 heb geschreven over de architectuur van het fin de siècle willen hernemen.

Mijn reizen naar de verste uithoeken van de wereld, tot en met de kleine Soenda-eilanden, hebben mij doen besluiten dat er behoefte is aan een mondiale synthese waar architectuur en plaats in perfecte harmonie zijn. Wij bouwen voor de mens en het is in het vrijwaren van fundamentele waarden en respect voor het milieu dat wij onze weg moeten vinden. Het evenwicht tussen traditie en innovatie zal ons leiden naar boeiend onderzoek.

Onze toekomst moet ruimte scheppen voor creativiteit.

Heel erg bedankt aan u allen

*Emile José Fettweis
Herfst 2019*

INTEGRATIE VAN KUNST IN DE ARCHITECTUUR

In de glorieuze naoorlogse jaren, omstreeks 1950 en 1960, werd er nog belang gehecht aan de kunsten die samenhangen met architectuur.

Dit nummer van architraaf over herenhuizen vormt een prima aanleiding voor de vermelding van enkele realisaties waarin een belangrijke plaats was voorbehouden voor de creatie van meerwaarde in stedelijke architectuur.

Een eerste voorbeeld is een huis in de Rue de Liège in Verviers, dat een licht gekleurd betonrelief herneemt in het schuine vlak van de gelijkvloerse gevel. De symboliek van de textielindustrie van Verviers is erin terug te vinden. Dit ontwerp van ondergetekende dateert uit 1954.

Een andere blikvanger – kleurrijker met zijn betonrelief – bevindt zich in de rue Jean Tasté in Heusy-Verviers en dateert uit 1957.

Wat mij opvalt, is hoe weinig ruimte er in de hedendaagse architectuur is voor edele kunst in de ware zin van het woord. Ik geloof niet dat we er vandaag de dag nog een plaats voor kunnen vinden in onze projecten. Ik hoop dan ook dat dit nummer een ideale stimulans is om de verbeelding van (jonge) collega's te prikkelen.

Ik was nog geen dertig jaar oud toen ik deze ontwerpen maakte. Toch zochten die 'jeugdwerken' – in de geest van de moderniteit die toen alomtegenwoordig was – resoluut naar toegevoegde waarde in de architectuur. Ze zijn nog steeds relevant, dus ik nodig u uit om ze te (her)ontdekken. De twintigste eeuw verdient nog wat extra aandacht ...

HUIS SINT-CATHARINA VAN SIENA – ASTENET (Lontzen)

In 1968 werd op bescheiden schaal een heiligdom voor de heilige Catharina gebouwd, een kleine rustplaats langs de weg, vlak bij een vijver in de schaduw van grote bomen. Een pretentieloos gebouw dat naar een beschermde ruimte met een standbeeld van Sint-Catharina leidt. De binnenruimte voor meditatie wordt gedomineerd door een koepel, die als een echt symbool fungeert. Gezien de specifieke benadering en de oriëntatie van de baksteenwanden, die het intieme karakter van de ruimte en de diepgaande innerlijke dialoog van de aanwezige pelgrims bevorderen, is het een subtiel constructie geworden. Het is bij uitstek een individuele ruimte. Een gebouw met een dubbele gevel dat zich naar de vijver richt, als hart van een 'openluchtkerk' die gebruikt wordt voor de organisatie van

gemeenschapsevenementen. Deze ruimte is georiënteerd naar het zuiden en dus ook naar Italië, als een gebaar van verbondenheid met het geboorteland van Sint-Catharina.

Vandaag is deze primitieve rustplaats aangevuld met een huis voor onthaal, dienst en ontmoeting, dat onderdak biedt aan een kleine gemeenschap van zusters en de oecumenische beweging Catharina van Siena. Het complex werd in 1985 ingehuldigd en gedeeltelijk bewoond, om dan in 1988 volledig in gebruik te worden genomen toen de kleine religieuze gemeenschap er zich vestigde. Het nieuwe programma is in harmonie met de kapel, als twee gezichten die naar dezelfde plaats kijken en de handen in elkaar slaan in een symbolische vereniging. Het gemeenschapshuis is zo ontworpen dat het onafhankelijk is van én complementair is met de kapel, zodat het zijn eigen karakter en oriëntatie behoudt.

Dit grote veelhoekige gebouw bevindt zich tegenover de vijver en is opgevat als een welkomstgebaar, waarbij het dak het gezicht is van deze gemeenschappelijke uitvalsbasis en de functie van duurzaamheid en leven uitdrukt. De structuur draagt eveneens zijn steentje bij aan de primaire expressie.

Een fontein van de heilige Catharina fungeert als ijkpunt tussen de kapel en het gemeenschapshuis, als symbool van het plein, naar het voorbeeld van het Piazza del Campo in Siena. Elke subzone is onafhankelijk, maar maakt toch deel uit van het geheel, waarbij ze zich op een secundair niveau van de hoofdruimte bevinden. De galerij garandeert de verbinding tussen deze subruimtes en versterkt de gemeenschapsfunctie van het huis. Elk element van de veelhoek omvat dus zowel dienende als bediende ruimtes. Zij zijn geconcipteerd en ontwikkeld in een geest van onafhankelijkheid ten opzichte van het exterieur en afhankelijkheid ten opzichte van het hart van deze plek – collectief én individualistisch. Deze ruimtes zijn geordend in een bepaalde hiërarchie, als elementen van een lichaam dat een organisch geheel vormt.

Het hoofd van dat lichaam is de plaats voor buitenvieringen, die naar de kapel leidt. Deze ruimte stelt zich open voor de buitenwereld en doet dienst als gemeenschapsplein. Dit laatste herbergt de toegangen tot de verschillende ruimtes en het vieringaltaar dat zich voor het embleem van de heilige Catharina van Astenet bevindt.

De kapel, een binnenruimte voor bezinning, gebed en offerande, heeft een vierkant grondplan, dat gedomineerd wordt door zenitaal licht. De aanwezigen nemen plaats rond het altaar om het gevoel van eenheid en betrokkenheid te benadrukken, met de voorzitter – uiteraard – in het midden. Het is zowel een kapel als een verzonken zaal, zoals weleer, die zowel offergeest als ingetogenheid uitdrukt. De ontvangst wordt verzorgd door het pad dat naar deze binnenruimte leidt. Een dubbele toegang garandeert de doorgang van pelgrims naar de kapel.

Het gemeenschapshuis van de zusters bevindt zich aan de rechterkant en is rechtstreeks verbonden met de kapel. Het kijkt uit op het landschap van Hergenrath. Het huis biedt plaats aan een gemeenschappelijke ruimte voor de zusters en een privéruimte voor elk van hen. Een kleine woonst op de eerste verdieping maakt het mogelijk om een priester te ontvangen die niet verbonden is aan deze gemeenschap.

Het dienst- en ontvangsthuis bevindt zich aan de linkerkant. Het biedt plaats aan een ruimte die permanent als kantoor wordt gebruikt, een bibliotheek met nutsfuncties, een ontvangstruimte met een trap naar de bovenverdieping en een vergaderzaal, een kleine winkel en een polyvalente zaal die voor verschillende doeleinden wordt gebruikt, zoals conferenties, bezinningsmomenten of gemeenschapsbijeenkomsten. Een schouw vervolledigt de achterwand. Een technisch gedeelte, berging en garage maken het plaatje compleet. De polyvalente ruimte heeft een aparte ingang. Het diensthuis is zo ontworpen dat het losstaat van het zusterhuis en op onafhankelijke basis kan worden gebruikt.

De architectuur van het complex is dus ontworpen op basis van drie verschillende schaalniveaus. De eerste schaal is het gemeenschapshuis met zijn veelhoekige structuur. De tweede schaal zijn de specifiekere, gepersonaliseerdere ruimtes zoals de kapel, het plein, het huis van de zusters en de dienstwoning, die elk een eigen interne en externe aanblik hebben.

De derde schaal zijn de ruimtes met wisselende functies, het meubilair, de uitrusting en de dagelijkse activiteiten. Deze drie schaalniveaus zorgen voor een notie van tijdelijkheid tussen het permanente en het niet-permanente, tussen vastheid en mobiliteit. Op die manier geven ze uitdrukking aan de elementen die een heel leven, jarenlang en elke dag meegaan. Het geheel is opgevat als een complex lichaam en is verbonden met de kapel, de vijver, de omgeving en de buitenwereld via de specifieke oriëntatie van deze ruimtes, als een welkomstgebaar.

Het is een symbolische ruimte op de plaats van de hemel, de voorbestemde locatie (Himmelplatz). Een ruimte ten dienste van iedereen, gepositioneerd op een bescheiden plek op het terrein, lichtjes ingegraven, die de krachtlijnen van het landschap overneemt in het verlengde van de omringende weilanden, waar essen – het primaire symbool van de site – de dienst uitmaken, in combinatie met beukenbeplanting die de discretie verzekert. Het levendige water van Sint-Catharina van Siena, het kleine heiligdom, het plein, de kapel, het huis van de nieuwe gemeenschap, het diensthuis: zijn zij niet de voorbode van een bepaalde heropleving?

De textuur van het gebouw weerspiegelt het symbool van Siena via de kleur van de muren. Beton, hout, natuursteen en metaal geven het geheel een krachtige uitstraling die past bij de plek, waar zware elementen dicht bij de grond en lichtere elementen dicht bij de hemel verenigd zijn en deel uitmaken van hetzelfde proces.

Bepaalde ijkpunten of visuele assen dragen bij tot de ruimtelijke compositie en de symboliek van het geheel.

De architecturale ruimte, die gewoonlijk ten dienste staat van de mens, krijgt hier een extra dimensie door de spirituele oriëntatie van het huis.

Architectuur krijgt hier een geheel nieuwe betekenis. Het wordt een taal die tot nadenken stemt. Het ontwerp is als het ware gesublimeerd en wordt een echt creatief proces.

De relaties tussen de verschillende ruimtes maken deel uit van een complex mechanisme, dat verder gaat dan eenvoudige functionaliteit en dat tot een symbolische reductie van het project leidt.

De veelheid van schalen, verhoudingen, de complexiteit van de plek en de dualiteit van situaties creëren synergie in de lichamen en ruimtes en herwaardenen ze.

De architectuur draagt bij tot de algemene synthese en resulteert in een organisch geheel.

Moge dit huis het leven en de hoop vinden die wij erin hebben proberen te steke

Emile José FETTWEIS
Professor architectuur

Bouwheer:

Association Oecuménique Catherine de Sienne ASBL Himmelplatz Astenet (Lontzen)

Architect:

Atelier d'Architecture et d'Urbanisme
E.J. Fettweis et associés Verviers
Beeldend kunstenaar: A. Blank Raeren

Bouw:

eerste heiligdom 1968
Huis Catharina van Siena 1979-1985
diverse inrichtingen 1985-1988

Tekstuele bronnen:

1+3: © GAR Archives d'architecture (ULiège), Fonds E-J Fettweis
– Website: <http://gar.archi>
2: architraaf 146,, tweede trimester 2001 (pagina's 44-46)

Educatief parcours

Kinderopvang georganiseerd rond hellend grondplan

Pierre Blondel Architectes

Realisatie in Laken (Leopold I-straat)

Sinds eind 2021 biedt ecocrèche Marie Popelin onderdak aan maximaal zestig peuters, onderverdeeld in vier units. Vooral de interne circulatie, die is opgevat als een lang hellend vlak, maakt dit project bijzonder. Moeders en hun kinderen kunnen de eerste verdieping bereiken zonder de lift te moeten nemen.

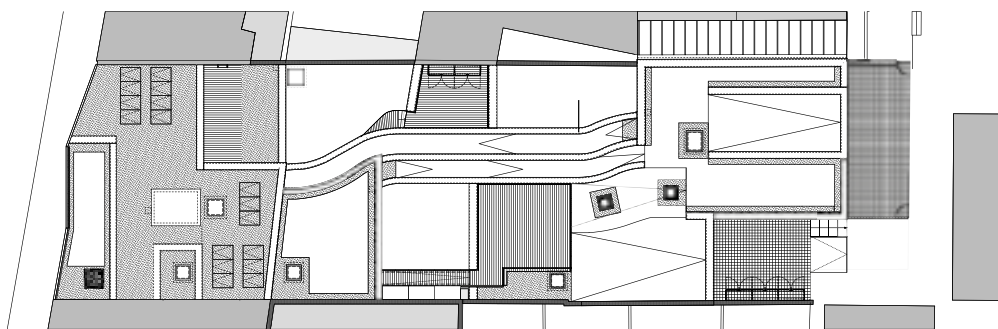
Met zijn doordachte ruimtelijke organisatie creëert de crèche een educatief pad voor het kind: een starttraject dat zowel veilig als rijk aan ervaringen is. Via een hellingbaan, die van binnen naar buiten loopt (verschillende patio's), kan je door het gebouw wandelen. Ze verbindt de verschillende units, die zijn opgevat als 'woningen' met bijzondere afmetingen en openingen. De ruimtelijke indeling maakt een duidelijke lezing van de publieke en privéruimtes mogelijk. De circulatie stroomlijnt het bezoek van de kinderen, familieleden en werknemers.

De dagruimtes zijn naar de tuin gericht om een grotere natuurlijke lichtinval te garanderen. Hun daken zijn uitgerust met koepels om aangenaam en gevarieerd zenitaal daglicht toe te laten. De plafonds van de nachtruimtes zijn eveneens zorgvuldig ontworpen met het oog op een gedempte en indirecte verlichting. De patio's en tuinen zijn goed georiënteerd en de bouwvolumes zijn gedimensioneerd om het zonlicht optimaal te benutten.

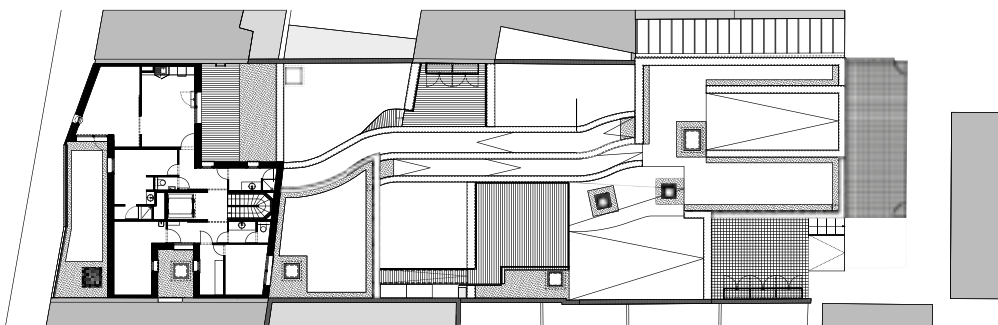
Er is veel aandacht besteed aan de details, aangepast aan de schaal van de gebruikers. Met name in het meubilair, dat ontworpen is om de veiligheid en het comfort te maximaliseren.

De gevouwen voorgevel verbreedt het trottoir en maakt het gebouw zichtbaar, zowel in het hoger- als het lagergelegen deel van de straat. De gevel is opgebouwd uit hout en beton en is verrijkt met speelse motieven in de vorm van giraffen, die de verbeelding van de kinderen moeten prikkelen. Een houten claustra waarborgt de intimiteit van een deel van de ruimtes en zorgt tegelijkertijd voor een zekere warmte, terwijl de betonnen gevelelementen – meestal van het massieve type – zijn uitgerust met bescheiden, ronde, gekleurde raamopeningen. Het geheel herbergt een nieuwe wereld en animeert de hele straat.

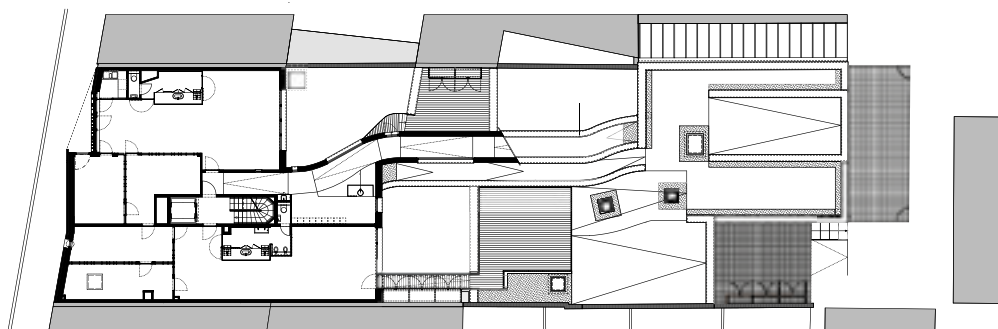

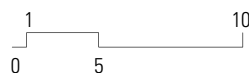
Dak

2

1

Pierre Blondel Architectes

Eugène Flageyplein 7 – 1050 Brussel
tel. +32 (0)2 649 81 81
www.pblondel.be

Medewerkers

Béatrix Gonzales en Mathieu Wilputte

Bouwheer

Stad Brussel

Stabiliteit

Bureau d'Etudes Stoffel Pierre

Technieken en EPB

MK Engineering

Hoofdaannemer

GILLION Construct

Foto's

© Bernard Boccara en Louis Villé

De onafhankelijkheid van de architect

Twee recente gerechtelijke beslissingen bevestigen de principes met betrekking tot de onafhankelijkheid van de architect.

Deze onafhankelijkheid is gebaseerd op artikel 4 van de wet van 20 februari 1939 inzake de bescherming van de titel en van het beroep van architect, dat voorziet dat men een beroep moet doen op de medewerking van een architect voor het opmaken van de plannen en de controle op de uitvoering van de werken waarvoor voorafgaand een aanvraag voor toelating tot bouwen is opgelegd. Om een efficiënte controle te kunnen uitoefenen op de uitvoering van de werken, is het noodzakelijk dat de architect over een totale onafhankelijkheid beschikt ten aanzien van de aannemer die hij dient te controleren. De wetgever heeft hiermee willen vermijden dat er verwarring ontstaat tussen de rol van de architect en die van de aannemer. Artikel 6 van de wet van 20 februari 1939 stelt dan ook dat de uitoefening van het beroep van architect onverenigbaar is met dat van aannemer.

De artikelen 4 en 10 van het deontologisch reglement bevestigen deze principes. Dit werd ook herhaald in een beslissing van het hof van beroep in Luik (arrest van 24 juni 2021 – A.R.nr.: 2019/RG/1322). In deze zaak hadden de heer en mevrouw X de gesloten ruwbouwwerken toevertrouwd aan een bouwpromotor op basis van de plannen en het lastenboek van architect Y. Het Hof herhaalt dat: *“Waar in het kader van een promotie-verkoop de geldigheid van een architectencontract gesloten met een promotor, handelend als bouwheer, in het algemeen is toegelaten, onder meer omdat de koper over een vordering beschikt ten aanzien van de architect van de promotor, aanhorigheid van de verkochte zaak, is hierover geen eensgezindheid in het kader van een promotie-bouw, onder meer omdat de cliënt van de promotor niet over een rechtstreekse vordering beschikt ten aanzien van de architect van deze laatste”*.

Het is dus niet verboden voor een architect om een architectenovereenkomst te sluiten met een promotor-bouwer. Wat wel verboden is, is dat de architect die is aangesteld door de promotor, nadien een contract afsluit met de cliënt van deze promotor, alsof hij onafhankelijk zou zijn van de promotor. Het Hof citeert A. DELVAUX *“l'Ordre public et droit de la construction: un concept aux multiples ramifications – Droit de la construction CUP, vol. 166 mai/juin 2016, p. 46, en herhaalt dat: “de geldigheid van dergelijke overeenkomst tussen de architect en de promotor-aannemer is echter onderworpen aan een dubbele voorwaarde, enerzijds dat de architect onafhankelijkheid toont in het kader van de door de promotor toevertrouwde opdracht*

en anderzijds dat er geen verwarring ontstaat over het feit dat de architect wel degelijk tussenkomt voor rekening van de promotor en niet van de cliënt”.

Het Hof stelt verder dat de dossierstukken verschillende aanwijzingen bevatten die twijfel zaaien over de onafhankelijkheid van de architect en zijn bekwaamheid om vrij te reageren ten aanzien van de promotor. Uit dit arrest kunnen we volgende de lessen trekken:

1. Hoewel het niet verboden is voor een architect om een contract af te sluiten met een promotor-bouwer – meer bepaald een promotor die in de hoedanigheid van algemene aannemer zelf werken uitvoert – blijft dit een delicate situatie omdat de onafhankelijkheid van de architect in het gedrang zou kunnen komen, vooral wanneer het gaat over de controle op de uitvoering van de werken, maar ook in de conceptiefase (denk onder meer aan de materiaalkeuze en het bepalen van het budget).
2. Alle ambiguïteit moet worden uitgesloten, bijvoorbeeld wanneer de architect van de promotor een architectenovereenkomst zou sluiten met de cliënt van de promotor. De architect moet met andere woorden exclusief contractueel verbonden blijven aan de promotor.
3. Ten slotte herhaalt het Hof dat de hierboven vermelde regels van openbare orde zijn en dat de schending ervan de nietigheid van de architecten- en promotieovereenkomsten tot gevolg heeft.

De tweede zaak die door het hof van beroep in Brussel werd beslecht in een arrest van 18 september 2015 (AR: 2010/AR/658), is nog problematischer. In dit geval was de aannemer de echtgenoot van de architect, waardoor deze laatste niet over de nodige onafhankelijkheid beschikte om haar beroep behoorlijk en overeenkomstig met de openbare orde en de deontologische regels uit te oefenen. Het Hof werpt op dat de architect niet over de nodige appreciatievrijheid beschikte om een serieuze controle op de uitvoering van de werken uit te oefenen en dat er te allen tijde sprake moet zijn van onafhankelijkheid gedurende de controleopdracht.

Een gebrek aan onafhankelijkheid kan niet automatisch worden afgeleid uit het bestaan van fouten in de controleopdracht. De rechter zal alle elementen van de zaak moeten bekijken om na

te gaan of de architect effectief te weinig onafhankelijkheid aan de dag kon leggen. Dit arrest van het Hof herhaalt tevens dat de onafhankelijkheidsplicht van openbare orde is en gerechtvaardigd is door het algemeen belang. De schending ervan brengt de absolute nietigheid van alle betrokken overeenkomsten met zich mee.

De hierboven vermelde principes zijn niet nieuw en maken deel uit van een vaste rechtspraak en rechtsleer. Ik ben er echter van overtuigd dat het nuttig is om ze, bij het begin van dit nieuwe jaar, even in herinnering te brengen.

Ik zou dit artikel willen afronden met het arrest van 24 mei 2019 van het hof van beroep in Brussel (A.R. nr.:2014/AR/300). Mevrouw B, bouwheer, doet een beroep op een architect in het kader van een renovatie van een gebouw dat haar toebehoort. Zij wil in de bijgebouwen een kinesistenpraktijk vestigen.

- De architectenovereenkomst wordt ondertekend en heeft betrekking op een volledige opdracht.
- Tijdens de uitvoering van de werken maakt mevrouw B een einde aan de architectenovereenkomst wegens budgetoverschrijding, daarbij aangevend dat: “de communicatie tussen ons moeilijk verloopt”.
- De heer B uit zijn onbegrip met betrekking tot deze beslissing en zendt zijn ereloonstaat toe.
- Mevrouw B betaalt een deel van de erelonen en contacteert de Raad van de Orde van Architecten van Brussel-Hoofdstad en Waals-Brabant.
- De heer B betwist de raadpleging van de Raad van de Orde en weigert te verschijnen. Hij bezorgt de Raad wel de gevraagde documenten.
- De Raad van de Orde van Architecten neemt een beslissing op 7 juni 2011. Mevrouw B zendt deze beslissing naar haar architect en verzoekt hem om binnen korte termijn het bedrag geraamd door de Raad van de Orde terug te betalen.
- Mevrouw B leidt een procedure in voor de rechtbank van eerste aanleg in Brussel en vordert in hoofdorde de veroordeling van de architect tot terugbetaling van het door de Raad van de Orde geraamde bedrag.
- In eerste aanleg verklaart de rechtbank de vordering van mevrouw B gegrond en veroordeelt zij de architect om dit bedrag te betalen.
- De heer B tekent hoger beroep aan.
- Het Hof is van oordeel dat de beslissing van de Raad van de Orde niet kan worden toegepast.
 - *“Volgens de bewoordingen van de Raad van de Orde in de beslissing van 7 juni 2011 “gewezen bij unanimité” en, hoewel architect B geweigerd heeft om te verschijnen terwijl de inhoud van artikel 28 van het deontologisch reglement hem is herhaald, bepaalde de Raad “de teveel betaalde erelonen”, en besliste deze dat de heer B het teveel ontvangen bedrag van 1.450 € exclusief btw aan mevrouw B, meer de intresten, moest terugbetalen.*

- *De Raad van de Orde wees er in de beslissing op dat haar tussenkomst gevraagd was door mevrouw B, in haar hoedanigheid van bouwheer, in toepassing van artikel 18 van de wet van 26 juni 1963.*

- *De heer B betwist deze beslissing van de Raad van de Orde. Hij betwist eveneens dat deze beslissing kan beschouwd worden als een arbitragebeslissing of als een bindende derdenbeslissing, die de partijen verbindt”.*

Het Hof volgt de argumentatie van de architect. Het Hof stelt namelijk dat overeenkomstig artikel 18 van de wet van 26 juni 1963 tot instelling van een orde van architecten: *“de raad van de Orde op gezamenlijk verzoek van partijen het bedrag van de erelonen vaststelt. ...”*. Het Hof herhaalt dat artikel 28 van het deontologisch reglement bepaalt dat: *“De architect kan de bevoegdheid van de Provinciale Raad waarvan hij afhangt niet afwijzen, wanneer om de tussenkomst van deze Raad wordt verzocht door de opdrachtgever in toepassing van artikel 18 van de wet van 26 juni 1963.”*. Het Hof stelt vast dat geen van de hypothesen beoogd door paragraaf 2 van artikel 18 van de wet van 26 juni 1963 zich in casu voordoet en dat dus moet worden nagegaan of de beslissing van de Raad van de Orde gebaseerd is op de eerste paragraaf van artikel 18. Het Hof merkt op dat: *“Mevrouw B nam het initiatief om de procedure in te leiden, door het formulier van bepaling van erelonen aan de Raad van de Orde toe te zenden. De heer B heeft zich hiertegen verzet en was van oordeel dat het geschil aan de rechtbanken moest worden voorgelegd, die desgevallend een advies zouden kunnen vragen aan de Raad. Hij weigerde om te verschijnen voor de Raad van de Orde maar maakte wel de gevraagde informatie over, overeenkomstig artikel 29 van het deontologisch reglement. Hieruit blijkt dat de Raad van de Orde in casu niet gevat werd “op gezamenlijk verzoek van partijen”, zoals voorzien in artikel 18, paragraaf 1 van de wet van 26 juni 1963”.*

Artikel 28 van het deontologisch reglement legt de architect weliswaar de verplichting op om de bevoegdheid van de Raad te aanvaarden wanneer haar tussenkomst gevraagd wordt door de bouwheer, maar het Hof stelt: *“dit reglement echter slechts verplicht werd gemaakt op grond van het Koninklijk Besluit van 18 april 1985. Een Koninklijk Besluit staat echter lager in rang ten opzichte van een wet en kan dan ook niet voor effect hebben dat de draagwijdte van artikel 18 van de wet van 26 juni 1963 wordt gewijzigd, waarbij uitdrukkelijk wordt bepaald dat de Raad pas kan tussenkomen voor het bepalen van de erelonen op gezamenlijk verzoek van partijen. En het Hof besluit dat: “Aangezien de heer B zich in casu heeft verzet tegen de tussenkomst van de Raad van de Orde, kon deze niet gevat worden op grond van een gezamenlijk akkoord tussen partijen.*

Indien de architect de bevoegdheid van de Raad van de Orde afwijst ondanks haar deontologische verplichting om de bevoegdheid te aanvaarden wanneer zij wordt gevat met een vraag tot bepaling van erelonen door de bouwheer, dan is de Raad van de Orde niet rechtsgeldig gevat. Door de aan de heer B verschuldigde erelonen te bepalen, overschreed de Raad van de Orde haar bevoegdheid, nu een van de betrokken personen geen akkoord gegeven heeft”.

Het Hof verklaarde het beroep van de architect dan ook gegrond en hervormde het eerste vonnis. De oorspronkelijke vordering van de bouwheer werd ongegrond verklaard.

Duurzame reconversie

Flexibiliteit, diversiteit en collectiviteit

DDS+ i.s.m. Atlante
Realisatie in Molenbeek en Anderlecht

Het residentiële project Passer, dat deel uitmaakt van het stedenbouwkundig herontwikkelingsplan voor de Kanaalzone in Anderlecht, vormde een voormalige industriële site om tot een nieuwe duurzame wijk. Het omvat 129 gesubsidieerde passiefwoningen, waarvan 69 huurwoningen (Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij) en zestig koopwoningen (citydev.brussels), en een crèche voor 49 kinderen.

De site was in het verleden uitsluitend toegankelijk via de zeer smalle Passerstraat. Dankzij de creatie van twee nieuwe doorsteken en een terugtrekking van de oorspronkelijke gevellijn verbreedt het project de straat en reikt de publieke ruimte nu tot in het binnengebied van het bouwblok, dat uit vijf passief-volumes bestaat. De doordachte inplanting van de gebouwen en de specifieke landschappelijke inrichting anticiperen al op de toekomstige toegang tot aangrenzende percelen en grotere onderlinge verbindingen in de wijk.

Dialogoog en sociale interactie worden aangemoedigd door groene ruimtes en een nieuw stadsplein dat ontmoetingen tussen bewoners van het gebouw en andere buurtbewoners stimuleert. Deze gemeenschappelijke ruimtes lenen zich tot diverse activiteiten en creëren verschillende 'sferen' – zowel voor bewoners als omwonenden – terwijl ze ook de zachte mobiliteit bevorderen.

De Winkelhaakhoek is een verhard plein, dat beplant is met bomen. De leefruimtes van de gebouwen rond het plein zijn naar de publieke ruimte gericht om de woonbeleving te optimaliseren – vooral 's nachts zorgt dit voor extra animatie – en de sociale controle te verzekeren. Een weide die kan worden omgevormd tot collectieve moestuin verbindt de privétuinen met de Zinnekehoek. Daar wordt het tracé van de oude rivierbedding gematerialiseerd in de vorm van een groene rivier via straatstenen met grasvoegen. De verbreding van de straat geeft de

groene rivier alle ruimte om zich te ontplooien en transformeert de Zinnekehoek in een royale speelzone.

Het ontwerp van de gebouwen past perfect bij de landschappelijke zones die ze creëren. Het doel was om stedelijke sequenties met gevarieerde sferen te realiseren, die uitnodigen tot geleidelijke ontdekking (zichten, perspectieven, paden) en die de nieuwe wijk een gezellige allure geven. Het waren dus vooral 'het parcours' en de perceptie van de passerende voetgangers die in eerste instantie de leidraad vormden voor het ontwerp.

Het architecturale streven is om samenhang te creëren in de nieuwe wijk, meer bepaald door een beperkte hoeveelheid materialen toe te passen en ze op een geschikte manier in te zetten, in combinatie met een hedendaagse vormtaal. Het gelijkvloers is uitgewerkt als een onderbouw in donkere baksteen. Dit concept is doorgetrokken naar alle gebouwen en zorgt zo voor de nodige samenhang. Deze sokkel wordt onderbroken door houten elementen die de ontmoetingsplekken markeren, zoals de inkompartijen van de gebouwen, de fietsenstallingen enzovoort. Daarboven ontwikkelen alle gebouwen een eigen identiteit aan de hand van hun specifieke inplanting, oriëntatie en programma. Differentiatie in het gebruik van de gevelmaterialen (lichte bakstenen en pleisterwerk) en volumetrische in- en uitspruingen verzekeren de visuele ritmiek. De terrassen zijn verbonden via betonnen banden die een zekere horizontaliteit-in-de-verticaliteit tot stand brengen en een link tussen de verschillende volumes creëren.

DDS+ (in samenwerking met **Atlante**)

Louizalaan 251/7 – 1050 Brussel

tel. +32 (0)2 340 32 32

www.dds.plus

Projectmedewerkster

ATELIER EOLE Paysagistes

Bouwheer

Kairos (BAM)

Hoofdaannemer

BAM Contractors

Foto's

© Marie-Noëlle Dailly

Pegard Hôtel

Driesterrenverblijf in actieve fabriek

BSolutions

Realisatie in Andenne (avenue Reine Elisabeth 59)

Hotel Pegard★★★ in Andenne opende onlangs de deuren. Wat maakt het zo bijzonder? Dat het gevestigd is in de linkervleugel van een fabriek die nog steeds in gebruik is, op de site van Pegard Productics, een bedrijf dat al bijna een eeuw gespecialiseerd is in gereedschapsmachines en precisiebewerking. Het resultaat van een inventief project onder leiding van het geïntegreerde architectenbureau BSolutions, ondersteund door hun ingenieursteams. Een project dat de bestaande ruimtes opfriste zonder hun authenticiteit teniet te doen en dat de industriële functie van het oorspronkelijke, tamelijk banale gebouw opnieuw leesbaar maakt.

Het bedrijf Pegard, sinds 1937 een begrip in de industriële wereld, zette een gedurfde stap door een deel van zijn faciliteiten om te vormen tot een hotelcomplex met een industrieel design. Een unieke kans om deze ruimtes nieuw leven in te blazen met behoud van hun historische en industriële karakter.

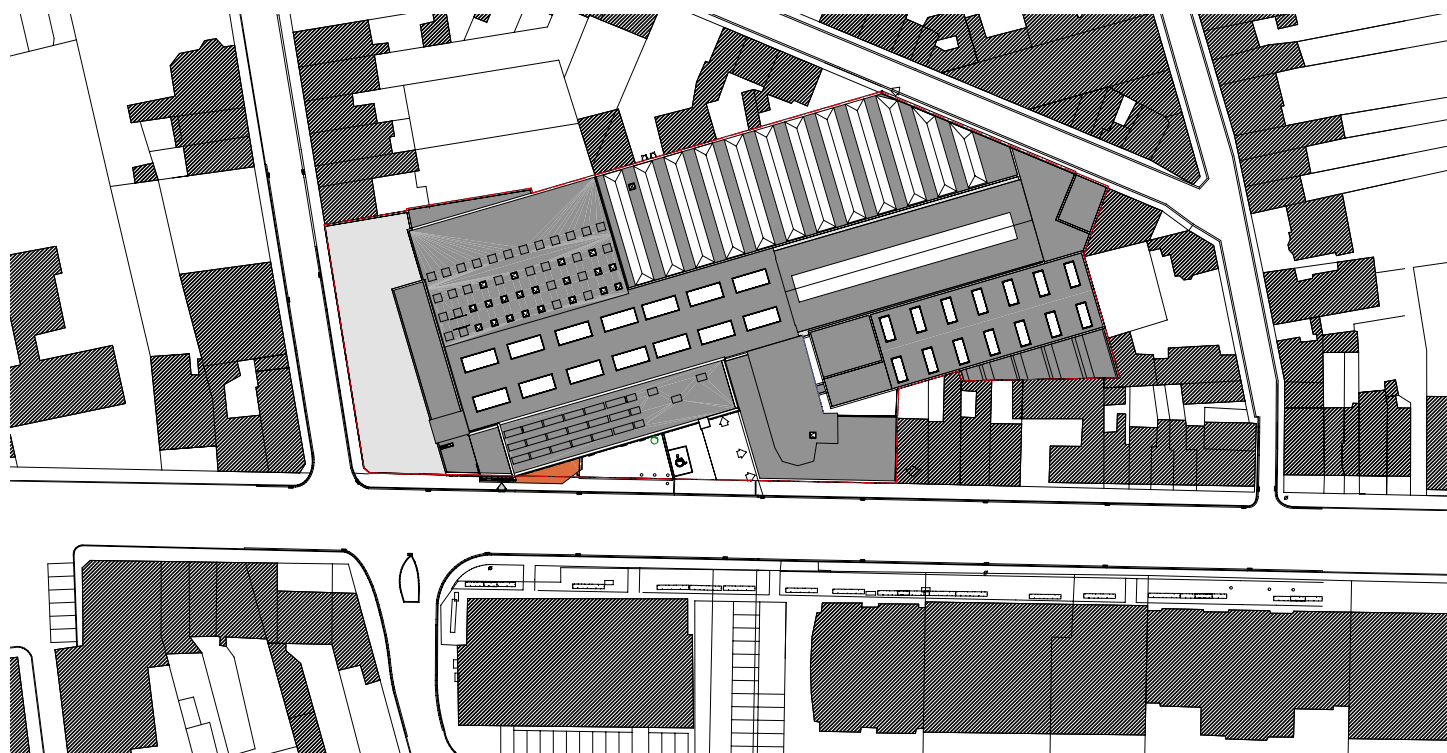
In tegenstelling tot veel gestandaardiseerde en onpersoonlijke hotelketens biedt dit hotel plaats aan een mix van ruimtes in een buitengewone omgeving: te midden van een actieve fabriek en diensten die verband houden met de ontvangst van bezoekers via een zakencentrum, vergaderzalen en slaapkamers.

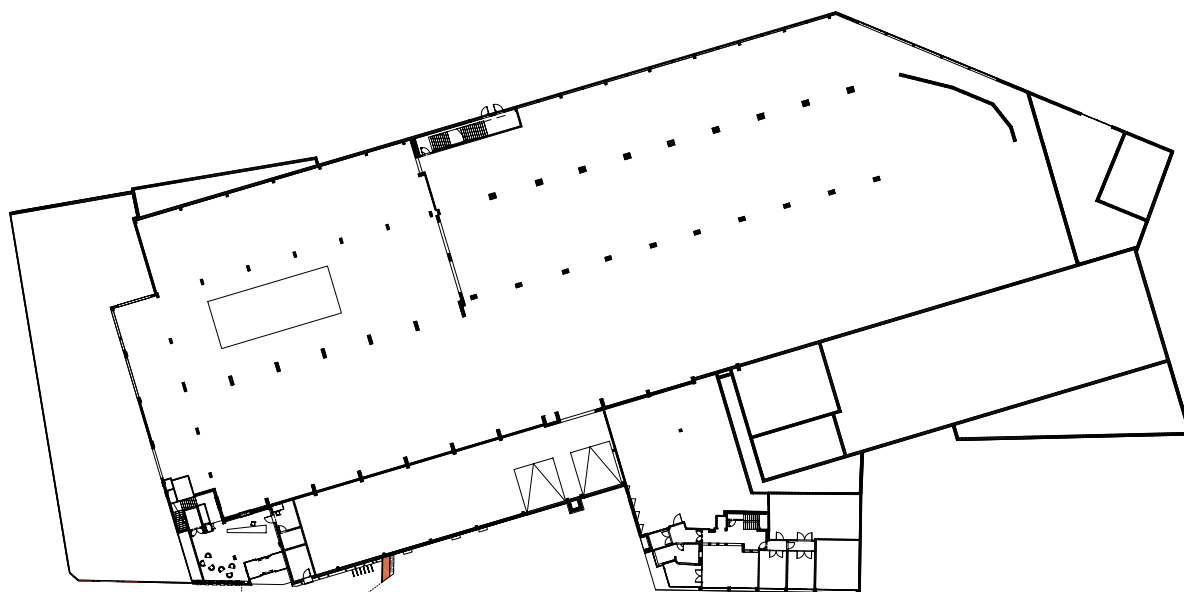
De uitdaging bestond erin om het juiste evenwicht te vinden tussen het industriële verleden van de site en de wil om de aanwezige gasten al het comfort te bieden dat ze in een driesterrenhotel mogen verwachten. De rehabilitatie van het gebouw is dan ook geënt op de rijke historie van de site, waar industriële elementen zoals machineonderdelen, de rode baksteen van de fabriek en een goederenlift

die nog steeds in gebruik is de dienst uitmaken. Bovendien biedt het hotel een onbelemmerd en volledig geluidsicht uitzicht op de actieve fabriek.

Ook duurzaamheid en milieubewustzijn werden zorgvuldig in rekening gebracht. Het hergebruik van de bestaande gebouwen, dat een van de belangrijkste ecologische beperkingen leek te zijn, werd uiteindelijk de drijvende kracht achter het project! Bij de renovatie werd de gebouwschil geoptimaliseerd door de gevels te isoleren en een pleisterlaag aan te brengen, waardoor enerzijds de energieprestaties van het gebouw werden verbeterd en anderzijds een eigentijdse esthetiek ontstond.

Daarnaast is er ingezet op zogeheten korte ketens, het hergebruik van materialen en meubilair, de interactie van het hotel met het stadscentrum en de promotie van lokale producten. Al deze elementen stemmen overeen met de regionale identiteit van de fabriek, die al bijna een eeuw verankerd is in de geschiedenis van Andenne.

Gelijkvloers

BSolutions Architectes i.s.m. BUR05
 rue Louis Genonceaux 12 – 5032 Isnes (Gembloux)
 Tel. +32 (0)81 56 01 70
www.bsolutions.be

Bouwheer
 Elais Immo

Studiebureau
 BSolutions Ingénierie

Aannemers
 Picard Construct (ruwbouw)
 Energie & Confort (HVAC)
 Seppi (elektriciteit)
 G LES, MAM, Une chaise sur le toit (meubilair)

Foto's
 © Julien Forthomme

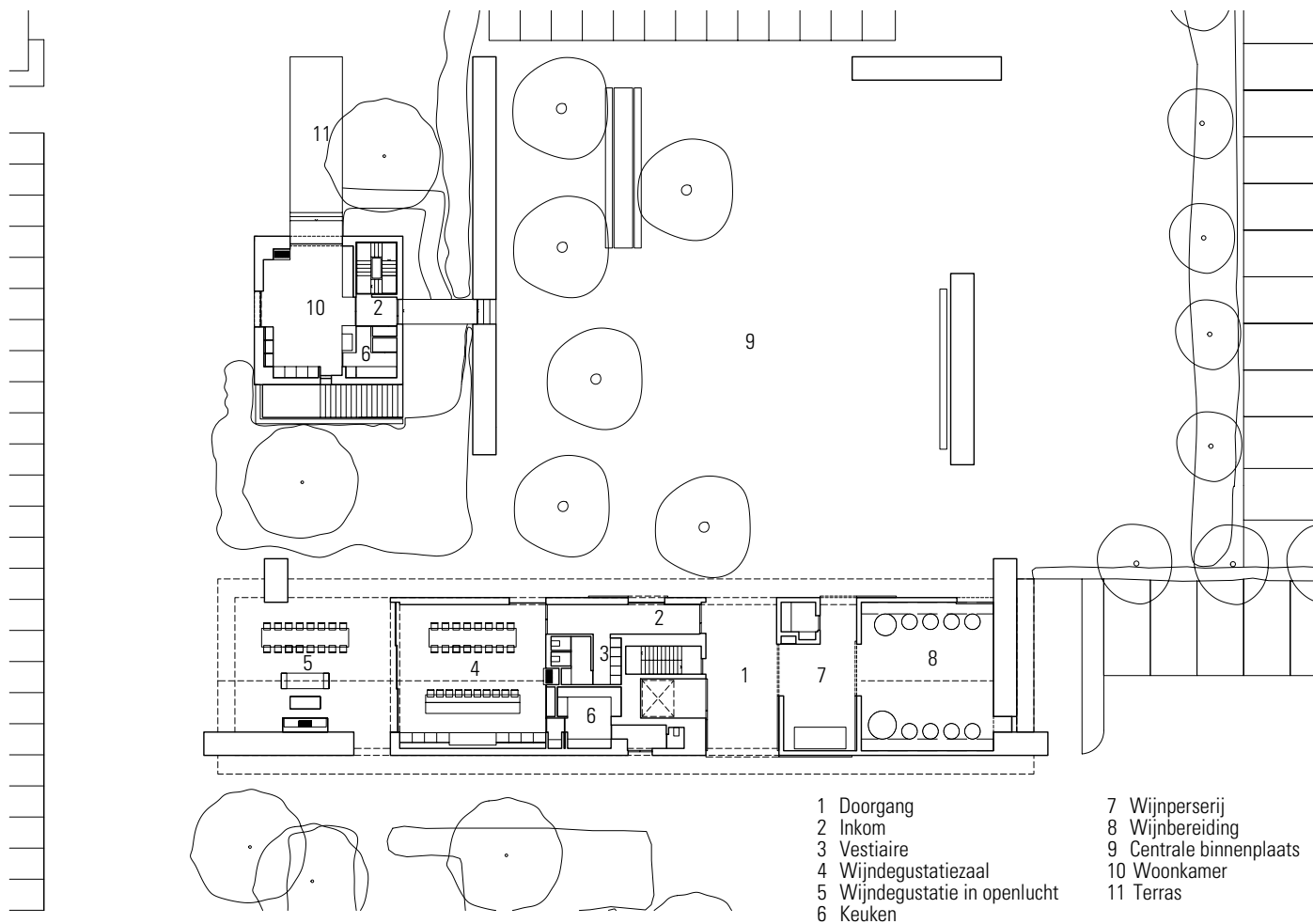
Wijndomein Valke Vleug

Sobere sensualiteit

Vincent Van Duysen Architects
Realisatie in Liezele

Tegen een achtergrond van eeuwenoude wilgen en populieren tekenen zich de contouren van deze hedendaagse wijnhoeve af: Valke Vleug. Dit Noord-Brabantse wijndomein brengt met zijn sobere vorm en donkere kleuren een ode aan de oude Vlaamse boerderij. Een voormalig landbouwbedrijf, waar in het verleden asperges werden geteeld, maakte plaats voor een compactere en efficiëntere nieuwbouw die harmonieus opgaat in het lage, horizontale landschap. De architectuur is ingebed in dezelfde traditie van Vlaamse hoeves, archetypisch in haar vorm en functioneel in haar setting.

Net als een traditionele hoevewoning met bijgebouwen bestaat ook wijndomein Valke Vleug uit een cluster van verschillende volumes. Het multifunctionele hoofdgebouw, de bijgebouwen voor agrarische nutsvoorzieningen en het woonhuis zijn gegroepeerd rond de binnenplaats: het hart van de wijnmakerij. Anderzijds staat de open zijde rechtstreeks in verbinding met de omringende natuur. Het was van vitaal belang om een tijdloos, maar hedendaags palet van materialen samen te stellen en een ecologische werkwijze te hanteren.

Door overbodige elementen weg te laten, kreeg het ontwerp een moderne, strakke uitstraling. Ook het gebruik van pure en tactiele materialen draagt bij aan de verfijnde esthetiek. Beton in een bruinigrijze kleur vormt de basis. In de balken en de dakconstructies is donker, duurzaam hout terug te vinden (Noord-Europese lariks). Ze doen dan ook denken aan de spantconstructies in oude schuren.

De donkere kleuren en materialen, die verwijzen naar Arte Povera en Donald Judd, resulteren in een aangename geïmpactie die een warm gevoel van sensualiteit oproept.

Het Binnenhof – een oase met bomen, zichten op alle uit- en inhoeken van het domein en minimalistische houten sculpturen, die dienstdoen als zitplekken voor de bezoekers en de wijnbouwers – is verhard in lavasteen. Hierdoor loopt het wijndomein zonder duidelijke grens over in het weidse agrarische landschap.

Vincent Van Duysen Architects

Lombardenvest 34 – 2000 Antwerpen
tel. +32 (0)3 205 91 90
vincentvanduysen.com

Projectmedewerkers

Vincent Van Duysen, Klaas Van Hissenhoven,
Kristof Geldmeyer, Mario Vanwynsberghe

Bouwheer

Jan Van Lancker

Stabiliteit

Paridaens Ingenieurs

Technieken

Enerdo

Foto's

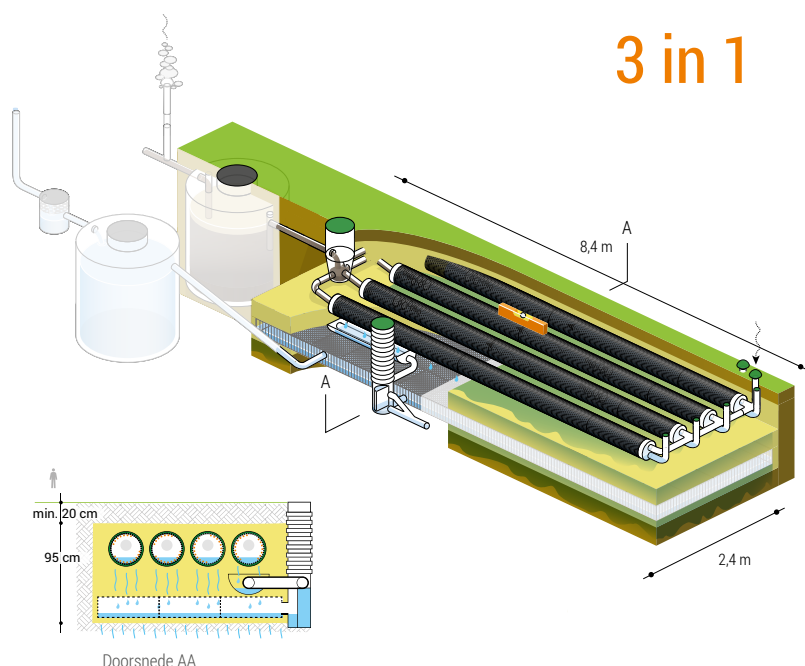
© Koen Van Damme, Piet Albert Goethals

KOMPACT

WATERS SMART SYSTEM

3 in 1

OKOMPACT, het ecologische en natuurlijke afvalwater zuiveringssysteem inclusief buffering van regenwater

Autonoom

- Zonder elektriciteitsverbruik
- Zonder mechanisme om te onderhouden
- Zonder vervanging van het substraat
- Zonder geur- en geluidshinder
- Zonder verstoppingen

Conform CoDT, QZEN, CertiBEau

Meer dan dertig jaar aanwezig in Canada en twaalf jaar gecertificeerd in België (1500 installaties)

1. Afvalwater **ZUIVEREN** (ENVIRO-SEPTIC)
(gecertificeerd in Wallonië)
2. Regenwater **BUFFEREN**
3. Waters **INFILTREREN**

Vertrouw ons de dimensionering van uw afvoersysteem in autonome zuiveringszone toe om extra tijd hebben om te creëren.

LIMPIDO
WATER-NOVATION

LIMPIDO SRL T +32 (0)86 49 99 40
INFO@LIMPIDO.BE – WWW.LIMPIDO.BE

Terug naar de essentie

Open architectes
Realisatie in Bousval

Na een leven op het drukke ritme van de hoofdstad zette een jong koppel zijn zinnen op een rustige, groene wijk in het hart van Waals-Brabant. Terugkeren naar de essentie door connectie te zoeken met de natuur en de eenvoudige dingen des levens is de rode draad in dit project. Een vredige smalle straat, een langgerekt en licht hellend perceel, hoge bomen op de achtergrond, een woning die zich knus in de groene omgeving nestelt en die zich openstelt voor het nabijgelegen bosje ... Al deze zaken garanderen een optimale connectie met de tuin en de omringende natuur.

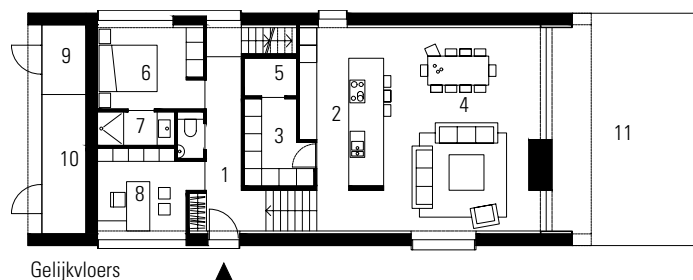

Het doel van dit project is om een aanvaardbare milieubalans te bereiken, zowel wat de bouw als het gebruik van de woning betreft. Dit aspect is vanaf het prille begin in rekening gebracht. Een geprefabriceerde houtstructuur met ingeblazen cellulose-isolatie (240 mm), toegevoegde houtvezelpanelen (22 mm), ramen met driedubbele beglazing en een groendak zorgen voor een energie-efficiënte schil. De zijgevels zijn bekleed met lokaal hout (thermisch vurenhout) en de voorgevel met vezelcementplaten. Dankzij de thermische prestatie van de schil is er geen verwarmingssysteem nodig, enkel een pelletkachel om optimaal van de winteravonden te kunnen genieten. De grote bomen en een dakoverkraging garanderen voldoende schaduw en vermijden oververhitting op hete zomerdagen.

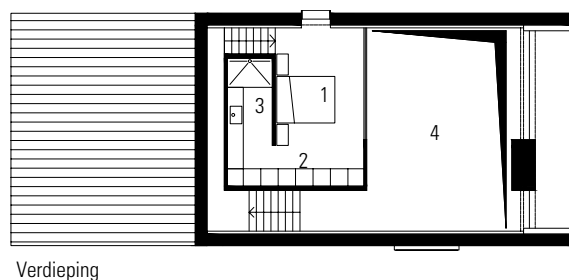
De ruimtes zijn zo ingericht dat een permanent contact met de tuin gewaarborgd is. Aangezien het perceel relatief klein is, was het moeilijk om alle kamers naar de tuin te oriënteren. Het kantoor en de logeerkamer werden ingericht aan de voorkant van de woning (aan de straatkant), terwijl de woonkamer met zijn hoge plafonds uitzicht biedt op de tuin. Om dit mogelijk te maken, is de slaapkamer in een glazen doos geplaatst (in mezzaninevorm) om optimaal te kunnen profiteren van de groene omgeving en de ochtendzon, terwijl ze toch de nodige privacy biedt.

De landschapsarchitectuur, die ontworpen is door Vincent Gillier, is simultaan met het architecturale ontwerp uitgetekend. Dit leidde tot een vruchtbare kruisbestuiving. Een sterk staaltje teamwork dat goed bij de uitgekende werkmethode paste.

Gelijkvloers

1 Gang / wc / vestiaire	6 Slaapkamer
2 Keuken	7 Badkamer
3 Bijkeuken	8 Werkplek
4 Woonkamer	9 Energiemeters
5 Technische berging	10 Fietsenberging
	11 Terras

Verdieping

0 5 m

1 Slaapkamer
2 Dressing
3 Badkamer
4 Vide boven de woonkamer

Open architectes

rue de la Marbrite 9b – 7090 Ronquières
tel. +32 (0)67 41 16 40
www.openarchitectes.be

Bouwheer

Privé

Studiebureau EPB

Homeco

Aannemers

COPASS (hoofdaannemer)
Vincent Gillier (landschapsarchitectuur)
All concept (schrijnwerk)

Foto's

© Utku Pekli

Als architect zoek ik
steeds de balans tussen
ontwerpvrijheid en
circulariteit. Dat vind
ik bij **Rockvent Solid
black.**

Rockpanel Woods Caramel

Bij het ontwerpen van gebouwen met geventileerde gevels zoek ik altijd naar de meest flexibele en esthetisch veelzijdige materialen. De Rockvent gevelisolatie, in combinatie met Rockpanel, is dan mijn eerste keuze. Daarnaast leveren circulariteit en brandveiligheid een prima én veilig resultaat.

ROCKWOOL rotswol: van nature circulair

Ontdek alle mogelijkheden en voordelen van Rockvent: rockwool.be/rockvent

Rocklin
Rockvent
Rockroof
RockSana
RockFloor
RockText

fine & easy

Avec la tuile **Elfino**, nous mettons les points sur les i.

fine Grâce à son look plat, semblable à celui d'une ardoise, la tuile plate Elfino permet de réaliser des toits très épurés. Ce qui fait de cette tuile fine l'alternative parfaite aux ardoises.

easy Elfino permet une pose rapide et facile grâce à son talon d'accrochage continu en partie supérieure. Et la garantie de 30 ans sur la résistance au gel qu'offre Wienerberger? Elle facilite encore davantage le choix d'un toit Elfino durable et résistant aux UV.

La tuile plate Elfino est disponible en 3 couleurs:
Ardoisé, Gris agate et désormais également Bleu fumé.